

**T.C.
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSAT BİLİMDALI**

**TÜRKİYE'DE BÖLGESEL DÜZEYDE GENÇ
İŞSİZLİĞİN EKONOMİK BELİRLEYİCİLERİ
ÜZERİNE EKONOMETRİK BİR MODEL ÇALIŞMASI**

**Hazırlayan
Esra Gözde EREN**

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Sema YAŞAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞIRNAK, 2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu tezdeki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan
Esra Gözde EREN

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“TÜRKİYE’DE BÖLGESEL DÜZEYDE GENÇ İŞSİZLİĞİN EKONOMİK BELİRLEYİCİLERİ ÜZERİNE EKONOMETRİK BİR MODEL ÇALIŞMASI” adlı Yüksek Lisans Tezi, Şırnak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Esra Gözde Eren

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Sema YAŞAR

İKTİSAT ABD Başkanı
Prof. Dr. Mete Cüneyt OKYAR

ÖNSÖZ

İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans programı dahilinde hazırladığım “TÜRKİYE’DE BÖLGESEL DÜZEYDE GENÇ İŞSİZLİĞİN EKONOMİK BELİRLEYİCİLERİ ÜZERİNE EKONOMETRİK BİR MODEL ÇALIŞMASI” konulu tez çalışmam sırasında bilimsel katkıları için tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Sema YAŞAR hocama, çalışmam boyunca zamanını ve emeğini vererek desteklerini benden esirgemeyen eş danışmanım ve lisans hocam olan Fırat Üniversitesi Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Esra PEKER hocama sonsuz minnet ve teşekkürlerimi sunmak isterim. Ayrıca tez çalışmama görüşleri ve yönlendirmeleriyle katkı sağlayan Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. İbrahim Halil SUGÖZÜ hocama, Uşak Üniversitesi Doç. Dr. Şahin ÇETİNKAYA hocama, Fırat Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Kenan PEKER hocama; yüksek lisans öğrenim hayatım süresince katkılarını unutamayacağım Mardin Artuklu Üniversitesi İktisat Bölüm Başkanı Doç. Dr. Melike ATAY POLAT hocama teşekkür ederim.

Tezin başlangıç aşamasından tamamlanmasına kadar maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen bu başarının en büyük mimarları olan başta çok sevgili annem Ayşegül EREN’e ve babam Metin EREN’e; her daim yanımda duran kardeşim Derviş Görkem EREN’e sonsuz teşekkür ederim.

Tanıdığım ilk günden beri her konuda hep yanımda olan hayat arkadaşım Mehmet YILDIRIM’a, ayrıca bu süreçte hiçbir zaman beni yalnız bırakmayan değerli arkadaşlarım Ayşe ER ve Özge TOZKOPARAN’ a sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Esra Gözde EREN

TÜRKİYE’DE BÖLGESEL DÜZEYDE GENÇ İŞSİZLİĞİN EKONOMİK BELİRLEYİCİLERİ ÜZERİNE EKONOMETRİK BİR MODEL ÇALIŞMASI

Esra Gözde EREN

Şırnak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2021

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Sema YAŞAR

ÖZET

Ülke ekonomilerinin istihdam yapısı ve işsizlik rakamlarının boyutu ekonomilerin gelişmişlik ve sosyal kalkınma düzeylerinin önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun işsizlik olgusunun gerekçesi ülkeden ülkeye farklılık gösterse dahi olgu ekonomik ve siyasal tartışmaların odağında yer almaya devam etmektedir. Genç işsizlik, gerek küreselleşme, bilgi ve teknoloji çağının getirdiği genel sorunlar, gerekse de, işgücü piyasalarının kendi iç dinamiklerinin yarattığı sorunlardan kaynaklanabilmektedir. Bu noktadan yola çıkan çalışmada Düzey-2 bölgesi kapsamında genç işsizliği panel veri analizi ile modellenmiştir. Çalışmada bağımlı değişken olarak genç işsizlik oranı, bağımsız değişken olarak reel GSYH, enflasyon oranı, sabit sermaye yatırımlarının GSYH içindeki payı ve genç işgücünün toplam işgücü içerisindeki payı kohort etkisi açıklayıcı değişkenler olarak modele dahil edilmiştir. Çalışmanın veri seti İBBS-2 düzeyinde 2004-2019 yıllarına ait verilerden oluşmakta olup veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Bölgesel İstatistiklerinden elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Türkiye’de Okun Yasası’nın kısa dönemde geçerli olmadığı, Phillips eğrisine göre kısa dönemde enflasyon ile işsizlik arasında ters yönlü ilişkinin var olmadığı, genç işgücünün işgücü içerisindeki payının artmasının genç işsizliği daha da artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgulara göre sadece Harrod-Domar büyüme modellerinde sabit yatırımlardaki artışın üretim vasıtasıyla genç işsizlik oranlarını düşürücü bir etkisinin varlığı ve yönünün beklenen şekilde teoriye uygun olarak negatif olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşsizlik, Genç İşsizlik, Panel Veri Analizi, Düzey-2 Bölgeleri

**AN ECONOMETRIC MODEL STUDY ON THE ECONOMIC
DETERMINANTS OF YOUTH UNEMPLOYMENT AT THE REGIONAL
LEVEL IN TURKEY**

Esra Gözde EREN

**Şırnak University, Graduate Education Institute, Department of
Economics,
Master Thesis, 2021**

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Sema YAŞAR

ABSTRACT

The employment structure of the country's economies and the size of the unemployment figures are accepted as an important indicator of the development and social improvement levels of the economies. Regardless of their level of development, even if the reason for unemployment differs from country to country, the phenomenon continues to be at the center of economic and political debates. Youth unemployment can be caused by both the general problems brought by the age of globalization, information and technology, and the problems created by the internal dynamics of the labor market. Starting from this point, in this study, youth unemployment within the scope of NUTS-2 region was modeled with panel data analysis. In the study, youth unemployment rate included as dependent variable, real GDP included as independent variable, inflation rate, share of fixed capital investments in GDP and share of young workforce in total workforce are included in the model as explanatory variables. The data set of the study consists of data for the years 2004-2019 at the NUTS-2 level, and the data were obtained from the Regional Statistics of the Turkish Statistical Institute (TUIK). In this study, it's aimed to determine, the existence and direction of an inverse relationship between real GDP and unemployment based on Okun's Law (1962) and the existence and direction of an inverse relationship between inflation and unemployment in the short run according to the Phillips curve, which reveals the relationship between inflation and unemployment. In addition, the existence and direction of the increase in fixed investments in Harrod-Domar growth models, the effect of reducing youth unemployment rates through production, and finally, the existence and direction of the relationship between the share of young labor force in the labor force and youth unemployment were aimed to determine. According to the results obtained, it was concluded that Okun's law is not valid in the short run in Turkey, that there is no inverse relationship between inflation and unemployment in the short run according to the Phillips curve, and that the increase in the share of the young workforce in the workforce further increases youth unemployment. According to the findings, it has been determined that only the Harrod-Domar growth models have a negative effect of the increase in fixed investments on the youth unemployment rate through production, and the direction is expected to be negative in accordance with the theory.

Keywords: Unemployment, Youth Unemployment, Panel Data Analysis, Level 2 Regions

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ YAZIM KLAVUZUNA UYGUNLUK	ii
TEZ KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVEDE İŞSİZLİK, İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM

1.1. İŞSİZLİK	3
1.2. İŞSİZLİĞİN TÜRLERİ	4
1.2.1. Açık İşsizlik	5
1.2.1.1. Geçici (Friksiyonel) İşsizlik.....	5
1.2.1.2. Yapısal İşsizlik.....	7
1.2.1.3. Teknolojik İşsizlik.....	9
1.2.1.4. Konjonktürel (Dönemsel) İşsizlik.....	10
1.2.1.5. Mevsimsel İşsizlik.....	12
1.2.1.6. Doğal İşsizlik	13
1.2.2. Gizli İşsizlik	14
1.3. BEVERIDGE EĞRİSİ: DOĞRU İSTİHDAM POLİTİKASI İÇİN İŞSİZLİK TÜRLERİNİN AYRIMI	15
1.4. İSTİHDAM	18
1.4.1. Tam İstihdam	19
1.4.2. Eksik İstihdam.....	20
1.5. İKTİSADİ TEORİLERİN İŞSİZLİK OLGUSUNA YAKLAŞIMLARI	21
1.5.1. Merkantilist Görüş	21
1.5.2. Klasik Görüş	22
1.5.3. Neo Klasik Görüş.....	22
1.5.4. Keynesyen Görüş	23

1.5.5. Post Keynesyen Görüş	24
1.5.6. Monetarist Görüş.....	25
1.5.7. Yeni Klasik Görüş.....	27
1.5.8. Yeni Keynesyen Görüş	28

İKİNCİ BÖLÜM

GENÇ İŞSİZLİK OLGUSU VE TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİK SORUNUNA YÖNELİK UYGULANAN POLİTİKALAR

2.1. KAVRAMSAL AÇIDAN GENÇ İŞSİZLİK.....	31
2.2. GENÇ İŞSİZLİĞİNE NEDEN OLAN FAKTÖRLER.....	33
2.2.1. Toplam Talep Yetersizliği.....	34
2.2.2. Konjonktürel Dalgalanmalar ve Krizler.....	34
2.2.3. Eğitim Sistemlerinin Yetersizliği.....	35
2.2.4. Demografik Yapıdan Kaynaklanan Nedenler	36
2.2.5. Ücret Politikaları ve Asgari Ücret Uygulaması	37
2.2.6. Gençlere Özgü Nitelikler ve Eğitimli İşsizler, Çalışma Eğilimleri.....	38
2.2.7. Gençlerin Piyasaya İlk Kez Giriş Yapıyor Olması	40
2.2.8. Etnik Köken ve Engellilik.....	41
2.3. GENÇ İŞSİZLİĞİNİN AÇIKLANMASINA YÖNELİK MARK CASSON HİPOTEZLERİ	42
2.4. TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİNİN ORTAYA ÇIKARDIĞI SONUÇLAR	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI VE EKONOMETRİK MODEL

3.1. LİTERATÜR TARAMASI	
3.1.2. Dünya'da Yapılan Çalışmalar	52
3.2. MODEL VE VERİ SETİ	54
3.3. ANALİZ SONUÇLARI.....	55
SONUÇ	60
KAYNAKÇA.....	62
ÖZGEÇMİŞ	76

KISALTMALAR VE SİMGELER

ADF: Augmented Dickey Fuller

ARDL: Autoregressive Distributed Lag Bound Test

BM: Birleşmiş Milletler

EKK: En Küçük Kareler

GMM: Genelleştirilmiş Momentler Metodu

GSYH : Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla

ILO: Uluslararası Çalışma Örgütü

İBBS: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması

İŞ-KUR: Türkiye İş Kurumu

NAİRU: Non-Accelerating İnflation Rate Of Unemployment

OECD: Organisation for Economic Co-Operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

TÜFE: Tüketici Fiyat Endeksi

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

ÜFE: Üretici Fiyat Endeksi

VAR : Vector Auto Regression

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Değişkenlere İlişkin Açıklamalar	54
Tablo 3.2. Değişkenlere ait betimleyici istatistikler.....	55
Tablo 3.3. Tahmin edilen İki Yönlü Sabit Etkiler Modeli	56
Tablo 3.4. Model seçiminde kullanılan test sonuçları.....	56
Tablo 3.5. Sabit Etkili Model Tahmin Sonuçları	58

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Beveridge eğrisi ve işsizlik türlerinin birbirinden ayırt edilmesi..... 16

GİRİŞ

1950’li yıllardan beri Türkiye’de süregelen işsizlik sorunu sosyal ve ekonomik gelişmede büyük bir önem taşımaktadır. Günümüzün temel makroekonomik sorunlarından biri olan işsizlik ve bu sorundan en fazla etkilenen grubun gençler olduğu bilinmektedir. Genç işsizlik sorunu sadece Türkiye’nin değil birçok gelişmiş ve gelişmekte olan dünya ülkesinin önde gelen ekonomik sorunlarından birisidir. Küreselleşme ile birlikte birçok ekonomik, psikolojik ve sosyolojik unsur genç işsizliğini etkilemektedir.

Bu çalışmanın temel amacı Türkiye’de Düzey-2 bölgesi kapsamında genç işsizliği etkileyen makroekonomik faktörlerin etkisini araştırmaktır. Özelde ise ekonomik büyüme, enflasyon ve sabit sermaye yatırımlarının genç işsizlik üzerindeki etkisi 2004-2019 döneminde analiz edilmektedir. Ekonometrik analizler sonucu elde edilecek bulgular, bölgenin özgün ekonomik yapılarını göz önüne alarak değerlendirilecektir.

Çalışmanın birinci bölümünde işsizlik ve istihdam kavramı açıklandıktan sonra, çeşitli işsizlik ve istihdam türlerine ve başlıca iktisat ekollerinin işsizlik hakkında görüşlerine yer verilmiştir.

İkinci bölümde genç işsizliğinin daha somut bir şekilde açıklanabilmesi için evrensel bir tanımı olmayan genç kavramı incelenmiştir. Dünyanın genel olarak kabul ettiği standartlara göre yapılan genç kavramı çerçevesinde genç işgücü, genç işsizliği, genç işsizliğinin makro ve mikro ekonomik nedenleri, genç işsizliğinin açıklanmasına yönelik hipotezler ve genç işsizliğin sonuçları detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ise Düzey-2 bölgesi kapsamında genç işsizliği panel veri analizi ile modellenmiştir. Çalışmada bağımlı değişken olarak genç işsizlik oranı, bağımsız değişken olarak reel GSYH, enflasyon oranı, sabit sermaye yatırımlarının GSYH içindeki payı ve genç işgücünün toplam işgücü içerisindeki payı kohort etkisi açıklayıcı değişkenler olarak modele dahil edilmiştir. Çalışmanın veri seti İBBS-2 düzeyinde 2004-2019 yıllarına ait verilerden oluşmakta olup veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Bölgesel İstatistiklerinden elde edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVDE İŞSİZLİK, İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM

Ülke ekonomilerinin istihdamın yapısı ve işsizlik rakamlarının boyutu ekonomilerin gelişmişlik ve sosyal kalkınma düzeylerinin önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun işsizlik olgusunun gerekçesi ülkeden ülkeye farklılık gösterse dahi olgu ekonomik ve siyasal tartışmaların odağında yer almaya devam etmektedir. Bu bölümde işsizlik kavramı teorik çerçevede ele alınırken, iktisadi okulların işsizlik ve istihdam olgusuna bakış açıları ele alınmıştır.

1.1. İŞSİZLİK

İşsizlik genel bir ifadeyle kişinin çalışmaya engel bir durumunun olmaması, çalışmak için yasal yaş aralığı içerisinde bulunması ve çalışma isteğinde bulunmasına rağmen iş bulamaması şeklinde tanımlanmaktadır (Seyidoğlu, 1999:294). İşsizliğin bir farklı tanımında ise bireyin çalışabilecek yaşta olması, çalışması için herhangi fiziki yada zihni engelini bulunmaması ve çalışmak için gönüllü olarak iş aradığı halde iş bulmaması şeklinde kavram tanımlanmaktadır.

İktisadi perspektifte emek arzının emek talebinden daha az olması durumunda işsizlik olgusu ortaya çıkmaktadır. Bu durum şu yanlış algının oluşmasına neden olmamalıdır. İşsizlik emek arz ve emek talebinin eşit olması durumunda dahi oluşabilecek bir olgudur. Bunun nedeni emek talebini oluşturabilecek işçi niteliğinin emek arzının istediği nitelikte olmamasından kaynaklanmaktadır (Arda, 2008:324).

Ülke nüfusu içerisinde çalışma isteği ve gücüne sahip olan bireylerin oluşturduğu işgücü kapasitesi ile iş bulma imkanına sahip olan, yani istihdam edilen bireylerin kapasitesi arasındaki fark işsizlik olarak tanımlanmaktadır (Zaim, 1997: 169). Gücünü üretimden alan bir olgu olmasına ekonomik ve sosyal birçok politika

önerilerine rağmen işsizlik son yıllarda ekonomik sistemlerin çözüm üretmede oldukça zorlandığı bireysel ve toplumsal bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır (Kumaş, 2001:200).

İşsizlik emek faktörünün çalışma arzusunda olmasına ve piyasada oluşan reel ücreti kabul etmesine rağmen fiili olarak üretime katılmaması olarak da tanımlanabilir (Taşdemir vd., 2001:308). Uluslararası Çalışma Örgütü'nce (ILO) konulan ölçütlere göre bir kişinin işsiz sayılabilmesi için çalışma gücüne ve isteğine sahip olması, aktif iş gücüne dâhil olması ve sürekli biçimde iş araması gerekmektedir. Uluslararası standartlar çerçevesinde kişinin işsiz sınıfında yer alabilmesi için bir işe sahip olamaması, çalışmaya hazır olması ve aktif biçimde iş araması kriterleri esas alınmaktadır (Köstekli, 1999:8). Avrupa Birliği kriterlerine göre ise işsizlik; iş gücü istihdam eden bürolar ve işçilere destek veren kurumlarda kaydı bulunanlar arasından, daima çalışmaya hazır olan ve hala iş bulamayanlar üzerinden açıklanmaktadır. Tam istihdam durumu sağlandığı zaman, üretim faktörlerinin hepsi üretime dahil edilmiş olmaktadır. Bunun yanı sıra tam ve eksik istihdam farkının da işsizlik olarak ifade edildiği bilinmektedir (Germir, 2012:5). Avrupa Birliği'ne üye olan ülkelerde bireyin işsizlik rakamlarına dahil edilebilmesi için herhangi bir işgücü bürosuna (İş-Kur gibi) ya da işçilere yardım eden bürolara kayıtlı olması gerekmektedir. Bu tanımlamaya göre, bireyin bir işte çalışabilmesi, işgücü bürolarına kayıtlı olması zorunluluğu bulunmaktadır. Fakat, üye olan ülkelerdeki uygulamalar gözlemlendiği zaman, aranılan işin süresi ve işsiz kalınan süre ile işin sürekli veya süreksiz olması gibi çok detaylı şartlar arandığı da görülmektedir (Erdut, 1991:14).

1.2. İŞSİZLİĞİN TÜRLERİ

İşsizlik ile ilgili sınıflandırma yapılırken genellikle öncelikle açık ve gizli işsizlik şeklinde bir ayırım yapılmakta, daha sonra açık işsizlik kendi içinde çeşitlendirilmektedir. Bunun dışında işsizliği süresine ve niteliğine göre ayrımlara tabi tutmak da mümkündür. Bu bölümde kısada açık işsizlik türlerinden bahsedilmektedir (Özcan, 2017:44).

1.2.1. Açık İşsizlik

Açık işsizlik, bireyin para kazanması veya geçimini sağlaması amacı ile bir işe sahip olmama durumunu ifade etmektedir (Yıldırım vd., 2013:362). Nitekim açık işsizlik, “çalışma arzu ve gücünde olduğu halde, cari ücret düzeyinde aktif olarak iş arayışta bulamayan kişilerin toplamı” olarak tanımlanmaktadır (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007:33). İşsizliğe ilişkin istatistiklerin kapsadığı veriler açık işsizlik verilerinden oluşmaktadır. Makro bir ekonomik gösterge olarak değerlendirilen işsizlik kavramı genel anlamda türlerine göre sınıflandırılmakta ancak bu doğrultuda bir hesaplama yöntemine gidilmemektedir. Bu durumun yerine hesaplanması nispeten daha basit olan açık işsizlik, veri olarak kullanılmaktadır (Lordoğlu ve Özkaplan, 2003:395). Açık işsizliğin nedenleri incelendiğinde bu nedenlere bağlı olarak çok sayıda açık işsizlik türünün ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Kocaoğlu, 1997:154). Söz konusu nedenler bireye ve ekonomiye bağlı olarak iki ana başlık altında toplanmaktadır. Ekonomik ve sosyal yapıdan kaynaklanan nedenler büyük önem taşımasının yanında, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine ve dönemlerine bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir (Koray, 2000:139). İşsizliğin net bir biçimde ortaya konulabilmesi, en yaygın haliyle yapısal, friksiyonel, mevsimlik ve konjonktürel işsizliğinden oluşan açık işsizliğin irdelenmesi ile mümkündür (Bakkal, 2013:9).

Genel bir ifadeyle açık işsizlik, çalışma için gerekli olan güç ve isteğinde bulunmasına reel cari ücret seviyesinde iş arayışta bulamayanların oluşturduğu bir kitle şeklinde de ifade edilebilir (Zaim, 1997:100). Açık işsizlik sınıflandırmasının altında yapısal, teknolojik, friksiyonel, konjonktürel, mevsimsel ve doğal işsizlik türleri yer almaktadır. Bu bölümde ifade edilen açık işsizlik türlerine yer verilmiştir.

1.2.1.1. Geçici (Friksiyonel) İşsizlik

İşgücü piyasasında ilk kez giriş yapan bireyin iş aradığı ya da çalıştığı işten memnun kalmayıp mevcut işinden ayrılması ya da yeni iş arayanların oluşturduğu işsizlik türüne friksiyonel işsizlik denilmektedir. Bu işsizlik türünde bireyler daha iyi bir fırsat yakalamak için iş aramakta olup bu durum ekonominin gidişatından kaynaklanmamaktadır. İşçi daha iyi bir iş ararken işveren ise daha donanımlı ve nitelikli çalışan aramaktadır. İşçinin ve işverenin piyasada buluşması için bir süre

geçmektedir. Bu geçen sürede oluşan işsizlik türü geçici ya da arazi işsizlik olarak adlandırılmaktadır. Okuldan yeni mezun olan gencin iş araması, daha iyi bir iş bulduğu için işinden ayrılan bireyin diğer firmada işe başlama süresindeki geçen zaman bu işsizlik türünün birkaç örneğidir (Bulut, 2011:11).

İşgücü piyasasına yeni dahil olan genç işgücünün çalıştığı işi sıklıkla değiştirmesi yada yeni iş araması durumunda ortaya çıkan işsizlik türüne friksiyonel işsizlik denir (Bocutoğlu ve Berber, 2013:42). Bu değişimler kısa süreli olup geçici nedenlere dayanmaktadır (Irmen, 2009:1128; Yıldız, 2014:3). Bu işsizlik türü bazen emek arz edenlerin iradi isteğine bağlı olarak bazen de kendi dışında gelişen sebeplerden oluşmaktadır. Altyapısı oturmamış ve iyi organize olmayan işgücü piyasası, asimetrik bilgi, işgücü piyasası katılıkları, işgücü piyasasındaki mobilite yetersizliği, üretim faktörlerine zamanında ulaşılamaması, işgücü piyasasına yeni katılanların sayısının hızlı bir şekilde artması, emek faktörünün daha iyi koşul ve şartlarda iş arayışına devam etmesi gibi faktörlerde bu işsizlik türünün alt yapısını oluşturan faktörler arasında yer almaktadır (Ferencak vd., 2011:4; Kanca, 2012:3).

Emek arz ve emek talebi birbirine eşit olsa dahi geçici işsizlik oluşabilmektedir. Sendikalar geçici işsizliğin %1- 2 olmasını, işverenler ise %3- 5 arasında olmasını istemektedir (Zaim, 1997:192-193). Tam istihdam düzeyini geçici işsizlik oranı belirlemektedir. Bunun nedeni ekonomilerin geçici işsizlik nedeniyle tam istihdam seviyelerine ulaşma ihtimalinin olmamasıdır (Ferencak vd., 2011:4).

Bireyler mesleki yeterlilikleri ölçüsünde daha yüksek yaşam standardını yakalayabilme imkanını buldukları zaman yüksek ücretli işe geçmeyi tercih edeceklerdir. Bireylerin yaşam standartlarını yükselten tek unsur yüksek ücret olmayıp ücret dışı faktörlerde iş arayış sürecini etkilemektedir. Ücret dışı faktörler arasında daha yüksek standartta çalışma koşullarına sahip olması, birey açısından aranan kariyer şansı olduğu düşüncesi, ulaşım kolaylığının fazla olması, çalışma saatlerinin daha az olması, disipline ilişkin kontrollerin derecesi bu unsurlar arasında yer almaktadır. Bu unsurlar nedeniyle bireyler hayal ettikleri arzularını gerçekleştirmek için işlerinden ayrılmayı tercih ederek geçici olarak işsiz pozisyonunu kabul edebilmektedir (Tatar, 2019:23).

Ekonomilerde bireylerin çalışabilecekleri açık işlerin olmasına rağmen daha yüksek ücret ve daha iyi çalışma şartları için mevcut açık işleri talep etmemesi de

geçici işsizlik olarak ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra tatmin edici seviyede açık iş pozisyonu olmasına rağmen talep görmemesi durumunda geçici olan bu durum yapısal işsizliğe dönüşebilmektedir. Geçici işsizliğin yapısal işsizliğe dönüşmesi ekonomiler için ciddi bir sorunu oluştururken, yapısal işsizliğe dönüşmediği sürece bu durum ekonomik bir sorun olarak değerlendirilemez (Yıldız, 2014:3-4). Burada dikkat edilmesi gereken unsur sürenin kısa olmasıdır. Sürenin uzun olması yapısal işsizliğe neden olabilmektedir (Tatar, 2019:23).

Geçici işsizlik emek faktörünün ekonomide daha etkin kaynaklara yönelmesine neden olması gerekçesiyle etkinliği artıran işsizlik türleri arasında yer almaktadır. Emek devrinin normal şartlarda sağlıklı bir şekilde oluşmasının önemli bir parçası olarak kabul edilmektedir. Ekonomik büyüme seyrinde olan ekonomilerde bireyler yeni iş bulma imkanlarının daha fazla olduğunu düşündükleri için daha uzun süre iş arama riskini almakta bu durum geçici işsizlik oranını arttırmaktadır. Aksi durumda yani ekonominin resesyon sürecine girmesi durumunda ise iş bulmanın zor olduğunun farkında olan bireyler kısa sürede mevcut açık işlere yerleşmeyi kabul edeceklerinden geçici işsizlik oranı azalacaktır (Ferencak vd., 2011:4; Amedo, 2018).

İşsizlik sigortası gibi bireylerin işgücü piyasası dışında olması durumunda gelir güvencesi sağlayan uygulamalarda bu işsizlik durumunu artıran faktörler arasında yer almaktadır (Irmen, 2009:1128). Bu nedenle iş bulabilmek için verilen çabanın azalması friksiyonel işsizliği arttırıcı bir etki yapmaktadır (Parasız, 2000:218).

1.2.1.2. Yapısal İşsizlik

İşgücü piyasasında mevcut durumda açık işler olmasına rağmen bireylerin mesleki yeterliliklerinin uygun olmaması nedeniyle ortaya çıkan işsizliğe yapısal işsizlik denir. Yapısal işsizlik geçici işsizlik türünden farklıdır. İşgücü piyasasında açık işler ile işsiz bireylerin niteliklerinin uyuşmama durumunda ortaya çıkan işsizlik türüne yapısal işsizlik denir. Geçici işsizlik türünde işgücü piyasasında bireyin mesleki yeterliliğine uygun iş bulunmasına rağmen işçi ve işveren arasındaki asimetrik bilgi nedeniyle bu işsizlik türü oluşabilmektedir. Yapısal işsizlikte ise kişinin mesleki yetersizliği nedeniyle piyasada bulunan açık iş pozisyonuna uygun olmadığı için kişi işsiz kalmaktadır. Geçici işsizlik ve yapısal işsizlik arasındaki bu farklılık önemli bir ayrımı oluşturmaktadır (Bulut, 2011:14).

İşgücü piyasası talebinde ve piyasada teknoloji yapısında oluşan değişim ve yenilikler ekonominin adapte olma sürecini yavaşlatmakta ve dolaylı olarak emek faktöründe mesleki yetersizliklerin oluşmasına neden olabilmektedir. Bu durum yapısal işsizliği de beraberinde getirmektedir. Bir başka ifadeyle bu durum “uyumsuzluk işsizliği” olarak da ifade edilebilmektedir. Yapısal işsizlik, ekonominin içinden ya da dışarıda olan değişimlerden dolayı kaynaklanabilmektedir. Örneğin; kurutma makinelerinin üretimi ile askılık alanında çalışanların sayısında bir azalma meydana gelecektir. Çünkü talepteki daralma ile firma maliyetleri düşürmek adına bu sektörde çalışan sayısını azaltma yoluna gidecektir (Karabulut, 2007:12).

Emeğin yerini makinelerin alması, ekonominin sürekli durağan bir şekilde devam etmesi ya da talepteki değişimlerin emeğin arz ve talebini etkilemesi gibi nedenler yapısal işsizliğin nedenleri arasında yer almaktadır. Küreselleşme ve sanayileşme ile birlikte artık birçok şeyi makineler yapmaktadır ve bunun sonucu olarak emek talebine olan ihtiyaçlar azalmaktadır. Örneğin tarımda makineleşmenin yaygınlaşması, hazır gıdaların ve fabrika üretimi olan malların talebinin artması emeğe olan talebin azalmasına dolayısıyla bu sektörlerde çalışanların işsiz kalmasıyla yapısal işsizliğin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Güney, 2009:138).

Hem yapısal işsizlik, hem de friksiyonel işsizlik ekonomideki uyuşmadan kaynaklanmaktadır. İşgücü arz ve talebinde kısa süreli bir uyuşmazlık söz konusu ise friksiyonel işsizlik söz konusu iken bu uyuşmazlık uzun süre devam ederse artık ekonominin yapısından kaynaklanır, bu durumda da yapısal işsizlik meydana gelmektedir. Aslında uzun dönemli friksiyonel işsizlik yapısal işsizlik olarak tanımlanmaktadır. Sermaye yetersizliğinin olduğu az gelişmiş ülkelerde yapısal işsizlik daha fazla görülmektedir. Sermayeyi artırmak ve bunu ekonomiye entegre etmek zaman alacağından az gelişmiş ülkelerde sıklıkla görülen yapısal işsizliğin çözülmesi de uzun süre gerektirmektedir. Eğer ki sermayeyi artırıp aynı zamanda yatırımları artırarak ekonomide yeni iş kolları yaratırsak ekonomide yapısal işsizliği önlemiş olacaktır (Doğan, 2012:24).

1.2.1.3. Teknolojik İşsizlik

Teknolojik işsizlik, bilimsel ve teknolojik gelişmelerden kaynaklanan makineleşme ve otomasyon neticesinde ortaya çıkan işsizlik türüdür. Teknolojik gelişmelerin işsizliğe etkileri konusunda pek çok tartışma ortaya çıkmış, ancak kabul edilen genel görüşe göre teknolojik gelişme kısa dönemde işsizliğe sebep olsa da uzun dönemde işsizliği telafi etmekte hatta istihdam artışına neden olabilmektedir (Yavuz, 2012:46).

Teknolojik işsizlik, emek tasarruf edici teknolojinin kullanılmaya başlaması sonucunda meydana gelen işsizlik türüdür. Yeni teknoloji, daha önce insanlar tarafından gerçekleştirilen işlerin makineler tarafından yapılmasına yol açmaktadır. Yeni üretim teknikleri ile aynı üretim miktarı daha az işçi ile gerçekleşeceğinden işsizlik ortaya çıkmaktadır (Sloman, 2004:54). Teknoloji, uzun dönemde yeni iş kollarının gelişmesini sağlarken, kısa dönemde istihdam azaltıcı etki göstermektedir.

Üretim süreçlerini son teknolojilere adapte eden şirketler daha az emek faktörüne ihtiyaç duymaktadır (Uluatam, 1998:329). Bu değişimler niteliksiz işgücü için işsizliği arttırmakta ancak vasıflı işgücü için bu işsizlik türünü azaltmaktadır. Fakat bu teknolojik gelişmenin olumsuz etkisinin ilk aşamada olduğunu düşünen iktisatçılar da oldukça fazladır (Yıldız, 2014:10).

Schumpeter'e göre inovasyon süreci emek piyasasına yeni iş olanaklarını sunmakta insan gücü gereken işlerin yerine yeni işler yaratarak yeni iş olanaklarını sağlamaktadır. İnovasyon süreci inovatif ürün çeşidinin artmasına, inovatif üretim metodlarının geliştirilmesine ve yeni pazarların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bunun sonucu işgücü piyasası yeni ürünler üreterek çalışmaya devam edecek, bu durum ücret seviyelerini yükseltecek ve dolaylı olarak işsizlik azalacaktır (Mouhammed, 2011:218).

Uzun yıllardan bu yana teknolojinin işsizlik üzerine etkisi tartışılmıştır. Teknolojinin işsizliğe etkisini farklı şekillerde yorumlayan görüşler söz konusudur. Bu görüşlerden bazıları iyimser bazıları ise kötümser görüşlerden oluşmaktadır. Günümüz dünyasında ekonomilerin uluslararası arenada varlığını sürdürebilmesi ve iktisaden varlığını koruyabilmesi için teknolojik gelişme kaçınılmaz olmuştur. Bu etkiyi olumsuz olarak değerlendirenler ise Marks'ın görüşlerine dayanak göstererek yeni teknolojilerin işsizliği azalttığı ölçüde arttırmayacağını ileri sürmektedir. Bu

görüŖe göre emeğin yerini sermaye alırken niteliksiz işçiliğın yerini de nitelikli işçilik almaktadır. Bu görüşe göre mühendisler, bilim insanları teknik personeller, teknoloji tabanlı mesleklerin istihdam olanakları artarken bu değişime uyum sağlayamayan bireyler ise yeni istihdam olanakları bulamamaktadır. Teknolojinin işsizliğe olan etkisine iyimser yaklaşımlara göre ise teknolojinin ilk başta işsizlik yarattığı fakat daha sonra gelişen teknolojiye paralel olarak yeni iş imkânlarının sağlanmasıyla ikincil etki olarak ifade edilen istihdam alanlarının oluştuğunu savunmaktadır. Bu görüşü savunan kişiler şirketlerin zaman zaman teknolojiye ayak uyduramadığını bundan kaynaklı varlığını sürdürmeyeceğini bunun da istihdamı olumsuz etkilediğini söylemektedir (Yıldız, 2014:10).

Bu iyimser görüşü destekleyen örneklerden biri ABD'dir. ABD teknolojiye uyum sağlamasıyla birlikte toplam gelirden hızlı bir artış yaşanmasına neden olmuş bu durum istihdamı da olumlu yönde etkilemiştir (Neisser, 1942:70). Genel anlamda teknoloji büyük oranda büyümeyi olumlu anlamda tetiklemektedir. Bütün bu görüşler değerlendirildiğine teknolojik gelişmenin ilk aşamasında işsizliği artırdığı kısa vadede telafi edemediğini ancak uzun dönemde ise reel gelirden ve istihdamda ciddi artışlar meydana getirdiği söylenebilmektedir. OECD tarafından 1880 yılında yapılan bir araştırmada hali hazırda olan işlerin yarısından fazlasının ortadan kalkmasına rağmen istihdamın araştırmadaki mevcut yıla göre üç katına yükseldiği tespit edilmiştir (Biçerli, 2009:469-473).

1.2.1.4. Konjonktürel (Dönemsel) İşsizlik

Konjonktürel dalgalanmaların gerileme ve durgunluk dönemlerinde, toplam talepteki daralmaya bağlı olarak ortaya çıkan yoğun üretim kaynaklı işsizlik türü olarak ifade edilmektedir. Konjonktürel işsizlikte reel hasıla, potansiyel hasılanın altında kalmaktadır. Bu işsizlik türünde ekonominin seyri aynı düzeyde devam etmemekte ve dalgalanmalar yaşanmaktadır. Konjonktürel işsizliğin temel nedeni efektif talepteki yetersizlik olarak açıklanmaktadır. Ekonominin daralma dönemlerinde yani ekonomide üretimin azaldığı dönemlerde toplumun büyük bir kısmı işsiz kalabilmekte ve işsizlik uzun süre devam edebilmektedir. Ekonominin büyüme dönemlerinde ise konjonktür yükselmekte işsizlik ortadan kalkmaktadır. Bu durum konjonktürün yükseldiği dönemlerde işsizlik olmayacağı anlamına gelmemektedir. Çünkü üretim faaliyetlerinin artması geliri arttırmakta, gelirlerin

artması tasarrufları artırmakta; tüketim azalmakta ve talep yetersizliği ortaya çıkmaktadır. Bu durumda, yatırımlar azalmakta ve belirli bir süre sonrasında işsizlik başlamaktadır (Bozdağlıoğlu, 2008:48).

Tüketimde meydana gelen talebin istenilen seviyenin altında olması durumunda konjonktürel işsizlik ortaya çıkmaktadır. Ekonomilerin resesyon döneminde talep seviyesinin düşmesi buna bağlı olarak çalışan sayısının azalması buna ilave olarak mevcut emeğin işinden çıkarılması söz konusu olabilmektedir. Bu dönemlerde işten çıkarmalar oldukça fazla olmaktadır. Konjonktürel işsizlik ekonomik dalgalanmalar ve istikrarsızlık döneminde oluşan kısa süreli oluşumlardır (Yıldız, 2014:10-11). Daralma döneminde ortaya çıkan talep yetersizliği konjonktürel işsizliği oluşturmaktadır. Talep yetersizliği durumunda mal ve hizmet arzı talepten daha fazla olmaktadır. Üretimin gerçekleşmesine rağmen tüketimi olmamakta, yeni bir üretime gerek duyulmamakta ve emek faktörü atıl duruma düşmektedir. Üretilen malların piyasada kalması neticesinde yeni üretim olmayacağından çalışanların işlerine son verilmekte bu durum gelir seviyesini azaltmaktadır. Gelir seviyesinin düşmesi düşeceğinden birçok toplumsal sorunla karşılaşılacak ve toplam talepteki düşüş hızı daha çok artış göstermeye başlayacaktır. Bu durum da işsizlikte zamanla daha çok artış gözlenecek ekonomide dalgalanmalar yaşanacaktır. Fakat ekonomi konjonktürün yüksek seviyelerde seyretmeye başlamasıyla işsizlik de yavaş yavaş azalmaya başlayacaktır. Genelde gelişmiş, sanayi toplumuna geçmiş ülkelerde görülmekte olan konjonktürel işsizlik, friksiyonel işsizlik gibi kısa sürelidir. Ülke ekonomilerine olumsuz etkisi olan bu dalgalanma hareketlerine karşı hükümetlerin uygulayacakları politikalarla önlem alınarak etkisi en aza indirilebilmektedir. Çünkü işgücü piyasasında önemli bir yere sahip olduğundan hükümetler konjonktürel işsizliği önlemeye yönelik ya da önlenemese bile en düşük seviyeye indirgeme yoluna gidilmesi gerektiğini bildiklerinden müdahalede bulunmak zorundadırlar. Aksi halde ekonomide görülen dalgalanmalar ülkeyi içinden çıkılması güç bir duruma sürükleyebilir (Bekiroğlu, 2010:52).

Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı yılları arasında konjonktürel işsizlik seviyesi oldukça yüksek bir boyuta ulaşmıştır. İkinci Dünya Savaşı bittikten sonra tamamen olmasa da şiddeti azalmış, Soğuk Savaş nedeniyle birçok ülkede savunma sanayisine büyük harcamalar yapılmak zorunda kalmış, bu işsizliğin önüne

geçebilmek için istihdamı canlandıracak planlı politikalar takip edilmiş ve anti-depresyonist kararlar alınarak işsizliğin seviyesi azaltılmaya çalışılmıştır (Karabulut, 2007:13).

1.2.1.5. Mevsimsel İşsizlik

Mevsimsel işsizliğin iki temel sebebi bulunmaktadır. Bunlardan ilki hava şartları, bir diğeri ise sektörün üretim yapısı nedeniyle belirli mevsimlerde iş yükünün artarken belirli mevsimde iş yükünün azalması bazen de bulunmamasıdır. Gelişmiş ekonomilerde mevsimsel işsizlik türünün temel nedeni sanayi üretiminde mal talebinin mevsimsel olarak değişim göstermesidir (Karabulut, 2007:11). Ancak yapılan düzenlemeler sonucunda gelişmiş ekonomilerde mevsimsel işsizliği neredeyse ortadan kaldırdığı görülmektedir. Gelişmiş ekonomilerde özellikle kırsal kesimde fazlasıyla karşımıza çıkan mevsimsel işsizliğin kırsal nüfusun azalması, tarımda makineleşmenin artması ve seracılığın gelişmesi ile ortadan kaldırdıklarını söylemek mümkündür. İnşaat sektöründe ise mevcut mevsimsel işsizlik teknolojinin ilerlemesi sonucunda artık inşaat faaliyetlerinin kışında devam etmesi ile ortadan kaldırılmıştır. Bir başka ifade ile gelişmiş ekonomilerde artık inşaat sektörü kışında faaliyetlerine devam ederek bu durumu bertaraf etmişlerdir (Tatar, 2006:8). Turizm sektöründe ise yaz mevsiminde deniz, kış mevsiminde ise dağ turizminin birlikte gelişmesi ve tesislerden tüm yıl yararlanabilme imkanının tanınmasıyla birlikte bu sektör için mevsimsel işsizliği azaltmaktadır (Dinler, 2003:481).

Gelişmekte olan ülkelerde ise durum hiçte iç açıcı değildir. Nüfusun büyük bir çoğunluğunun tarım sektöründe faaliyet göstermesi mevsimsel işsizliği önemli derecede etkilemekte ve ciddi bir problem olarak karşımıza çıkarmaktadır (Tatar, 2006:9). Ekonomisi tarım sektörüne dayanan ekonomilerde mevsimsel işsizlik genellikle mal üretiminin arz cephesinde meydana gelen mevsimsel değişimlerden ileri gelmektedir (Karabulut, 2007:11).

Toplumsal alışkanlıkların yanı sıra doğa koşullarının da etkisiyle bir kısım ekonomik faaliyetler belirli mevsimlerde azalmakta buda bariz şekilde mevsimsel işsizliğin oluşmasına neden olmaktadır. Bu durum en fazla tarım sektöründe karşımıza çıkmaktadır. Tarım sektöründe yazın özellikle hasat zamanı iş yükü çok fazla arttığından mevsimsel işsizlik azalırken, kış mevsiminde ise mevsimsel işsizlik artmaktadır (Karabulut, 2007:10). Ekim ve hasat mevsimlerinde yoğun bir çalışma

imkânı açılan tarım sektöründe, ekim ve hasat mevsimleri dışında istihdam imkânları daralmakta ve işsizlik rakamları artmaktadır. Benzer durumlar turizm beldelerinde yer alan tatil köylerinde ve kış sporları yapılan turizm bölgelerinde de görülmektedir.

Doğa şartlarının yanı sıra bazen toplumsal alışkanlıklarında işsizlik olgusunda mevsimlik dalgalanmalara neden olabilmektedir. Dini ve milli bayramlar ve sosyal nedenlerden ortaya çıkan mevsimlik dalgalanmalar da yılın belirli dönemlerinde geçici süreli olarak alternatif istihdam imkânları bulabilmektedir. Alternatif çalışma imkânlarının bulunmasını sağlamak elbette zor ya da kimi zamanda imkânsızdır (Üstünel, 1990:170).

1.2.1.6. Doğal İşsizlik

Günümüz işgücü piyasası şartlarında çalışmak isteyen ya da iş arayan herkesin iş bulması çok mümkün olmamaktadır. Gelişmiş ekonomiler bu durumu aldıkları yapısal önlemler ile aşağı seviyeye çekmeyi başarmışlardır. Ancak hangi gelişmişlik düzeyi olursa olsun hangi tedbir alınır alınsın bir işsizlik türü vardır ki bunun oluşması önlenemez. Bu işsizlik türü doğal işsizlik olarak ifade edilmektedir. İlk kez Milton Friedman tarafından ortaya çıkarılan doğal işsizlik, ekonominin uzun dönemdeki ortalama işsizlik oranını göstermekte ve kısa dönemdeki işsizlik oranı doğal işsizlik oranı etrafında dalgalanmaktadır. Doğal işsizlik oranı gelişmiş ekonomiler % 3, gelişmekte olan ekonomilerde ise % 6 olarak kabul edilmektedir (Bocutoğlu, 2011:71).

Ekonominin dengede olduğu ve durağan bir seyir gösterdiği durumlarda dahi doğal işsizlik mevcut olabilmektedir. Bir başka ifade ile başarılı iktisat politikalarıyla bile ortadan kaldırılamayan, eritmeye çalışılması durumunda dahi enflasyonu tetikleyen kabul edilebilir seviyede asgari işsizlik oranı olarak kabul edilmektedir (Aydın, 2012:122). Bazı iktisatçılar doğal işsizlik oranını yapısal işsizlik oranı olarak ifade etmektedir.

Yapısal işsizlik oranı ve friksiyonel işsizlik oranlarının toplamı NAIURU olarak ifade edilmekte ve NAIURU enflasyonu hızlandırmayan işsizlik oranı olarak da tanımlanabilmektedir (Parasız, 2000:236). Doğal işsizlik oranını etkileyen pek çok unsur söz konusudur. Ancak bunlar içerisinde nüfusun yaş dağılımı, piyasadaki yapısal değişimler, reel ücret oranının seviyesi ve işsizlik yardımları en önemlileridir (Parkin, 2010:113).

Friedman (1968) ve Phelps (1967) tarafından ilk defa ortaya koyulan NAIRU, doğal işsizlik oranına çok yakın olmasına rağmen farklılıklar içermektedir. Özellikle parasalcılar tarafından yapılan çalışmalarda her iki kavram aynı anlamda kullanılabilen NRU olarak kavram yeni bir formda kullanılmıştır. Ancak Tobin (1997) gibi Keynesyen iktisatçılar ve parasalcıları farklı iktisatçılar eleştirmiş ve NRU ile NAIRU kavramlarının tanımsal olarak farklı iki kavram olduğu konusuna dikkat çekmişlerdir. NAIRU kavramını NRU'dan ayıran 3 belirgin özellik bulunmaktadır. Bunlar (Temurlenk ve Basar, 2012:72). ;

- NAIRU kavramının piyasaların temizlendiği Walrascı genel denge çatisını kullanan NRU kavramının ise aksine bir dengesizlik kavram olmasıdır. Yani NAIRU teorisinin temel dayanağı piyasalarda cari fiyatlarda meydana gelen yüksek arz ve talebin olması.
- NAIRU kavramı Keynesyen bir kavram iken NRU monetarist ve yeni klasik bir modeldir. Nitekim NRU'da rasyonel beklentiler varsayımı geçerlidir.
- Son olarak NRU kavramındaki değişimler sadece işgücü piyasasındaki kurumsal değişimlerden sonra orta vadede ortaya çıkmaktadır. Ancak NAIRU dinamik bir kavram olup kısa dönemde NRU sabit iken NAIRU değişken olabilmektedir.

Hayali bir ekonomide friksiyonel işsizlik oranı %3, yapısal işsizlik oranı ise %2 olması durumunda doğal işsizlik oranı %5 olmaktadır. Ekonomide toplam işsizlik oranını %8 olduğu varsayıldığında, diğer şartlar sabitken toplam işsizlik oranı %8, doğal işsizlik oranı %5 olması durumunda aradaki fark %3 konjonktürel işsizlik oranını vermektedir (Slavin, 2009:227).

1.2.2. Gizli İşsizlik

Gizli işsizlik kavramı Robinson tarafından ilk kez sanayi sektöründe ortaya konmuş; ekonomik faaliyetlerin uzun süreli aşağı yönlü olması olarak ifade edilmiştir. Bir başka ifade ile resesyon dönemlerinde işsiz olan kişilerin eğitimini aldıkları meslekler dışında düşük verimli işlerde çalışabilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Tokol ve Alper, 2014:136). Genel bir ifadeyle bireyin fiili olarak çalışıyor olmasına rağmen üretime hiçbir katkısı olmaması yada bireyin marjinal

verimliliğinin sıfır olması durumu gizli işsizlik olarak açıklanmaktadır (Zaim, 1992: 137).

Gelişmiş ekonomilerde toplam talebin geçici yada kalıcı yetersizliğine bağlı olarak, az gelişmiş ekonomilerde ise sadece talep yetersizliğine değil ekonomide sermaye birikim hızının yetersiz olması gibi yapısal altyapı özellikleri nedeniyle ortaya çıkan işsizlik gizli işsizlik olarak tanımlanmaktadır (Tekeli vd., 2012:53). Bir bireyin açık bir şekilde işsiz olmamasına rağmen, üretim sürecine herhangi bir katkısının olmadığı, bir başka ifade ile istihdam edildiği halde üretime hiçbir katkısı olmayan düşük verimle çalışan işçiler gizli işsiz olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım vd., 2012:362; Yavuz, 2012:45).

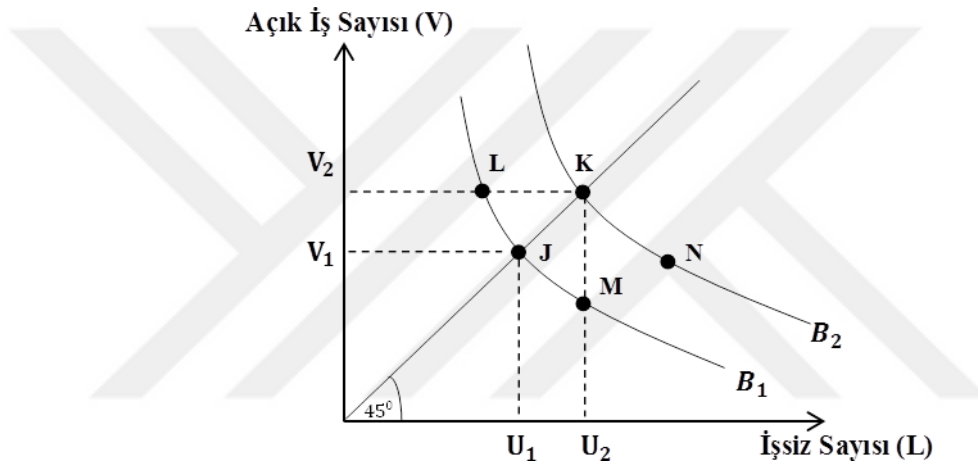
Gizli işsizliğin yaygın olarak yaşandığı sektörlerden biri tarım sektörüdür. Tarımda makineleşmenin artması yada tarım ürün kompozisyonunun değişmesi gibi unsurlar nedeniyle sektörde gizli işsizlik seviyesi artmaktadır (Biçerli, 2007:431). Kamu sektöründe gizli işsizlik durumu ile özel sektörden daha çok karşılaşılmaktadır. Bundan kaynaklı sırf istihdam yaratabilmek amacıyla kamu kesiminde aşırı istihdam yoluna gidilebilmektedir (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 40). Gizli işsizliği belirleyen en önemli etkenlerden biri kamu sektörünün Gayri Safi Yurt İçi Hasıla içindeki payı iken diğeri tarım sektöründeki payıdır (Bocutoğlu, 2011:77). Bu işsizlik türünde emeğin marjinal fiziki verimliliği sıfır olmaktadır.

Gelişmiş ekonomilerde işsizlik olgusunun önüne geçilebilmesi için işsizlik seviyesinin doğru bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda işsiz kişilerin net olarak belirlenmesi için gelişmiş ekonomilerde herhangi bir kuruma kayıt olması zorunluluğu getirilmiştir (Üstünel, 1990:172). Bireyin ekonomik faaliyetten çekilmesi sonucunda üretim miktarında bir değişme olmuyorsa burada gizli işsizlik söz konusudur. Gizli işsizliğin temel nedeni emek faktörü artırılırken üretim kapasitesinde bir artışın sağlanamaması yada organizasyonun yetersiz kalmasıdır. Gelişmekte olan ülkelerde sermayenin artış hızı nüfusun artış hızından düşük olduğu için gizli işsizlik sürekli olarak artmaktadır (Karakayalı, 1995:238-246).

1.3. BEVERIDGE EĞRİSİ: DOĞRU İSTİHDAM POLİTİKASI İÇİN İŞSİZLİK TÜRLERİNİN AYRIMI

Ekonomide işsizlik sorunu ile mücadele edilmesinde izlenecek politikaların belirlenmesi son derece önem arz etmektedir. Bu durumun sebebi ise uygulanacak

politikaların işsizliğin türlerine göre farklılık göstermesinden kaynaklanmaktadır. Yüksek maliyetler ve yetersiz sermayenin yol açtığı yapısal işsizliğin mevcut olduğu bir durumda toplam talebin artırılması yönünde uygulanacak politikalar işsizliği azaltmamasının yanında enflasyona da sebep olabilecektir. İşsizlikle mücadelede izlenecek politikaların doğru bir şekilde belirlenebilmesi için işsizlik türlerinin birbirinden ayırt edilmesi gerekmektedir. Bu amaç kapsamında en yaygın kullanılan araçlardan birisi Sir William Beveridge tarafından geliştirilen “Beveridge Eğrisi” dir. Beveridge eğrisi aynı zamanda belirli bir zaman içerisinde işsizlik oranında meydana gelen artışların nedenini açıklamaya yardımcı olmaktadır (Biçerli, 2014:464).

Şekil 1.1. Beveridge eğrisi ve işsizlik türlerinin birbirinden ayırt edilmesi

Kaynak: Biçerli, 2014: 464

Beveridge Eğrisi Şekil 1.1.’ de görüldüğü üzere, dikey ekseninde yer alan açık iş sayısı ile yatay ekseninde yer alan işsiz sayısı arasındaki ters yönlü ilişkiyi göstermektedir. Şekil 1.1.’ de “B” ile ifade edilen Beveridge eğrisinin sol üst bölümünde (L noktası gibi) yer alan noktalarda düşük işsizlik ile yüksek açık iş sayısı bileşimleri ifade edilmektedir. Bununla birlikte; eğrinin bahsi geçen bölümünde ürün talebi dolayısıyla ile işgücü talebinde artışın meydana geldiği noktalar ekonominin genişleme döneminde olduğunu ifade etmektedir. Diğer taraftan söz konusu eğrinin sağ alt bölümünde yer alan noktalarda ise (M ve N noktaları gibi) yüksek işsizlik ile düşük açık iş sayısı söz konusu olmaktadır. Bu durumda ekonomi resesyona (daralma) bir süreç içerisinde (Bleakley ve Fuhrer, 1997:5). Şekil 1’ deki 45° lik doğru, açık iş sayısı ile işsiz sayısının birbirine eşit olduğu noktaların

bileşiminden meydana gelmektedir. Başka bir ifade ile açık iş sayısı ile işsiz sayısının eşit olduğu noktaların bileşimi olan 45° lik doğru tam istihdam durumunu ifade etmektedir. Bu doğrunun üzerinde yer alan noktalarda emek talep fazlası ve bu doğrunun altında yer alan noktalarda ise, emek arz fazlası söz konusu olmaktadır (Biçerli, 2014:466).

45° lik doğru üzerinde yer alan J noktası ekonominin tam istihdamda olduğu durumda yaşanan geçici ve yapısal işsizliği göstermektedir. İşgücünde meydana gelen bir büyüme sonucunda Beveridge eğrisi B_1 konumundan B_2 konumuna geçecektir. Bu durumda J noktasından K noktasına gelmesi ekonomide geçici ve yapısal işsizlikte artış meydana geldiğini göstermektedir (Bleakley ve Fuhrer, 1997:5). Ayrıca Beveridge eğrisi belirli bir zaman içerisinde işsizlik oranında meydana gelen artışların nedenini açıklamada yardımcı olmaktadır. Bu duruma örnek olarak konjonktürel işsizlikte meydana gelen bir artış sonrasında açık iş sayısının azalması J noktasından M noktasına hareketi ifade etmektedir. Bu duruma ek olarak geçici ya da yapısal işsizlikte meydana gelen bir artış sonrasında ise; açık iş sayısı ve işsizliğin artması, B_1 eğrisi üzerindeki J noktasından B_2 eğrisi üzerindeki K noktasına gelmesini ifade etmektedir. Diğer taraftan işsizlikte meydana gelen bir artış konjonktürel ve yapısal işsizliğin her ikisinden de kaynaklanabilmektedir. Bu duruma örnek olarak J noktasından N noktasına olan geçiş gösterilmektedir (Biçerli, 2014:466).

İşsizlik olgusu çok boyutlu bir yapı olması nedeniyle maliyetleride çok yönlü olmaktadır. Yani işsizliğin ekonomik, sosyal, psikolojik ve toplumsal birçok maliyeti söz konusudur. İşsizlik sonucunda ortaya çıkan gelir seviyesinde kayıpların yaşanması, işsizliğin ortaya çıkardığı umutsuzluk, korku, endişe ve gelecek kaygılarının telafisi oldukça zordur.

Erken yaşlarda bu tip sorunlarla mücadele eden bireylerin ileri yaşlarda toplum içerisinde davranış bozuklukları göstermeleri söz konusu olabilir. Kendi yaşamına yön veremeyen genç işsizler geleceğe yönelik planlar yaparken aktif bir rol alamayacağından fayda sağlanamayacaktır. Özellikle gençlerde ortaya çıkan işsizlik suç oranlarının artmasını da tetiklemektedir (Torun ve Arıca, 2011:170). Bu bağlamda ekonomik ve sosyal perspektifte kalkınma açısından genç işsizliği oldukça fazla sakıncaları söz konusudur. Yaşamının en üretken ve aktif olduğu dönemde

üretim sürecine dahil olamayan genç bireyler milli gelir ve ekonomik kalkınmanın da yeterince hızlı bir şekilde ilerleyememesine sebep olmaktadır (Erdayı, 2009:135-136).

1.4. İSTİHDAM

İstihdam kavramı dar anlam ve geniş anlam olmak üzere iki şekilde tanımlanabilmektedir. Dar anlamda baktığımızda üretim faktörlerinden olan emeğin üretim aşamalarına dahil edilmesi olarak tanımlanan istihdam kavramı, geniş anlamda bütün üretim faktörlerinin üretime dahil edilmesi olarak ifade edilmektedir. Genel olarak istihdam bireylerin belirli bir üretim faaliyetine dahil olması durumudur. Belirli bir işte çalışma isteğine ve gücüne sahip olan bireylerin yaptığı hizmetlerden faydalanılması ise geniş anlamda istihdam kavramını açıklamaktadır. İstihdamın geniş ve dar tanımlarına baktığımızda, yalnızca emeği kapsayan bir kavram olmadığı, ayrıca diğer üretim faktörlerini de içine alan bir kavram olduğu görülmektedir (Yetkiner, 2010:69). Bir başka tanımda ise istihdam, üretim faaliyetinde bulunan girişimcinin üretime emeğini dâhil etmesi sonucunda emeği karşılığında ücret alması olarak ifade edilmiştir (Işığçok, 2014:30).

İstihdam bir ülkede, ekonomik faaliyetlere dahil olan kişilerin güçlerinin kullanımı ve çalışma statülerinin tamamına verilmiş olan genel isimdir (Savaşır, 1998:81). Ülke içerisindeki üretimde bulunulan emek istihdamı ifade etmektedir. Emeğin belirli nedenlerden kaynaklı çalışmama durumu da işsizliği ifade etmektedir. Kişilerin çalışabilme ve üretim yapma faaliyeti istihdamı ifade ederken çalışmaması ya da çalışmaya engel olacak bir durumunun olması ise işsizliği ifade etmektedir. İnsanların yaşamı için gerekli olan ihtiyaçların karşılanabilmesi için mal ve hizmet üreten girişimci kişi için üretim faktörlerinden olan emek oldukça önem taşımaktadır. Hizmet için gerekli olan emek faktörü üretim için tamamen kullanılmaz. Emek piyasasında bulunan kişiler, yeterli ücret düzeyinde iş bulup bu işte çalışanlar istihdam düzeyini oluşturmaktadır (Özdemir vd., 2006:74).

Genel bir ifade ile istihdam çalışma arzu ve isteğinde olanların çalışması, fiili olarak üretim sürecine katılmasıdır(Tunca, 2001:4). Üretim faktörlerinin tamamını kapsamasına rağmen sıklıkla emek faktörünün üretime katılması olarak ifade edilmektedir. Bir başka ifade ile istihdam bütün üretim faktörlerinin üretim sürecine katılmasını ifade etmektedir (Yıldırım ve Karaman, 2005:19). İstihdam, bir ülkede

mevcut durumda olan iş gücünün belirli ekonomik faaliyetler içinde çalıştırılabilmesi durumudur. Belirli ekonomik faaliyetlerde çalışan iş gücünün kullanma, çalıştırma ve çalışma derecesi istihdam olarak ifade edilmektedir (Savaşır, 1998:81).

Bireyler istihdam süreci içerisine girdiği zaman sadece yaşamını devam ettirebilmek nedeniyle belirli bir gelir elde etmeyi amaçlamaktadır. Birey ayrıca sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını da karşılayabilmeyi arzu etmektedir. İstihdam edilen birey, gelir elde etmenin yanı sıra, saygınlık kazanmak ve kendini yetiştirme imkanına sahip olmayı da hedeflemektedir. Günümüzde ekonomileri olumsuz yönde etkileyen yüksek işsizlik ve bu işsizlik sonucu oluşan mali problemleri giderebilecek sosyal güvencelerin yeterli olmaması sebebiyle iş arayan bireyler, kendilerinin yeteneklerine ve becerilerine göre iş bulabilme sürelerini en aza indirmek zorunda kalıp ve ilk olarak başvurduğu işe yönelmektedir. Bu durumda iş gücü verimsiz bir şekilde istihdam edilip, etkinlik kaybı yaşanılmış olacaktır (Özdemir, vd. 2006:74-75).

1.4.1. Tam İstihdam

Bir ülkenin mevcut üretim faktörlerinin tamamının kullanılması durumunu tam istihdam olarak adlandırılmaktadır (Ünsal, 2004:13). Emek piyasası için bu kavram ülkede çalışmak isteyen tüm bireylerin iş bulması olarak tanımlanmaktadır. Yani ekonomide gönüllü olarak işsiz kalmamaktadır. Diğer üretim faktörlerini de kapsayan tam istihdam kavramına göre ise ekonominin bütün üretim faktörlerinin tamamının tam çalışır vaziyette olması yani atıl durumda olmaması gerekmektedir (Orhan ve Erdoğan, 2010:362).

Ekonomilerin tam istihdam seviyesine ulaşması birçok ekonominin temel hedefleri arasında yer almaktadır. Bir ekonominin tam istihdam seviyesine ulaşabilmesi için üretim faktörlerinin tamamının etkin bir biçimde kullanılması gerekmektedir. Tam istihdam durumu sağlandığı zaman bu faktörlerin hiç biri boşta kalmamış tamamı üretim sürecine katılmış olmaktadır. Tam istihdam seviyesine gelen bir ekonomide mevcut çalışma şartlarında ve cari ücret düzeyinde çalışma arzusundaki bütün emek sahipleri iş bulabilmektedir (Gürler, 2000:128).

Tam istihdam kavramının işsizlik kavramı ile karıştırılmaması gerekmektedir. İşsizliğin sorun olarak kabul edilmediği ülkelerde dahi işsizlik hiçbir zaman sıfır olmamakta sıfırın üzerinde bir rakam olmaktadır. Zira gelişmişlik düzeyi ne olursa

olsun ekonomilerde işgücünün bütününe istihdam edilmesi olanaksızdır. Bunun nedeni işgücünün dinamik bir özelliğe sahip olmasından kaynaklanmaktadır. İşgücü piyasasına her an yeni kişiler eklenmekte olup yine aynı çalışmakta olduğu işi yada iş koşullarını değiştirmek isteyen daha iyi bir iş bulabilmek nedeniyle çalışmakta olduğu işinden kısa süreliğine de olsa ayrılan bir çok birey bulunmaktadır. İşgücüne ilk defa dahil olan bireyler ile çalışmakta olduğu işten ayrılmış olan bireylerin isteklerine göre bir işi hemen bulabilme ihtimalleri oldukça zordur. Bu sebepten dolayı bireylerin ortaya çıkardığı işsizliği dikkate alacak olursak, ekonomilerin hiçbirinde tam istihdam dengesinin sürekli olmayacağı açıktır (Orhan ve Erdoğan, 2010:361).

Tam istihdam kavramı ülke ekonomilerinde hem sosyal politikayı hem de ekonomik yaşamı canlı tutabilmek için bir araç olarak kullanılmaktadır. Tam istihdam şartları sağlandığı zaman emeğin gücünden yüksek düzeyde fayda sağlanmış olacaktır (Kocacık, 2004:5). Eksik istihdam kavramı ekonomide kullanılan tüm kaynakların tamamının üretim aşamalarına dahil edilmeme durumu olarak açıklanmaktadır. Mevcut sermaye, işgücünün tamamını istihdam edebilecek düzeyde olmadığı için gelişmekte olan ülkelerdeki üretim seviyesi sadece eksik olan sermayenin tam kapasite kullanılması ile birlikte eksik istihdamı ortaya çıkarmaktadır (Orhan ve Erdoğan, 2010:362).

1.4.2. Eksik İstihdam

Tam istihdam gibi eksik istihdamda emek faktörüne dayanmaktadır. Üretim faktörleri içerisinde yer alan emek faktörünün bir ekonomide belli bir zaman diliminde üretim sürecine katılmaması durumu eksik istihdam olarak tanımlanmaktadır (Bekiroğlu, 2010:11). Eksik istihdam bireyin isteği ile yada kendi isteği dışında talep yetersizliği gibi durumlar sebebiyle ortaya çıkarken, beraberinde işsizliği de getirmektedir. İşgücünün üretime katılması ekonomileri tam istihdam seviyesine doğru yukarıya çekmekte bu süreç ise işsizliği azaltmaktadır (Aren, 1972:21).

Eksik istihdam durumunda ekonomiler emek faktörünün ancak bir kısmını üretim sürecine dahil etmektedir. Bu durumda potansiyel istihdam hacmi tam istihdam hacmine erişememiş, yani tüm işgücü üretime katılamamıştır. İşgücünün belirli bir bölümü piyasadaki ücret ve çalışma koşullarında iş aradığı halde iş

bulamamıştır (Unay, 1993:246). Bir ülkede eksik istihdam mevcut ise üretilen mal ve hizmet miktarı, potansiyel mal ve hizmet faktörünün altında kalırken, milli gelirde olması gereken seviyenin altına düşmektedir (Dinler, 2003:447).

1.5. İKTİSADİ TEORİLERİN İŞSİZLİK OLGUSUNA YAKLAŞIMLARI

Ekonomi üzerindeki etkileri uzun yıllardan beri tartışılan işsizlik bazı iktisatçılara göre çağımızın en önemli sosyal sorunudur (Lordoğlu, 1986:78). İşsizlik sorunu her geçen gün daha karmaşık hale bürünmekte mevcut teoriler tarafından açıklanması güç hale gelmektedir. Değişen ekonomik, sosyal hatta küresel koşullar yeni yaklaşımların doğmasına sebep olmaktadır (Ataman, 1998:59).

1.5.1. Merkantilist Görüş

15. yy'da Avrupa devletlerinde zenginlik ülkelerin altın ve gümüş gibi değerli madenlere sahip olma ölçüsüyle değerlendiriliyordu. Bundan kaynaklı ülkeler bu kıymetli madenlerin kaynaklarının arayışlarını sömürgeler edinerek artırmaya çalışıyorlardı. Sömürgecilik akımının ilk öncüleri arasında Portekiz, İspanya, İngiltere ve Hollanda yer almaktadır. Bu yüzyılda sömürgecilik yaygınlaşmış ekonomi ile ilgili sezgisel yaklaşımlar ortaya çıkmış bu yaklaşımda merkantilizm olarak ifade edilmiştir (Eğilmez ve Kumcu, 2007:29). Bu görüş yükselmekte olan Avrupa devletlerinin ekonomik alt yapısını oluşturmaktadır (Parasız, 2000:50). Sömürgecilik anlayışına dayanan Merkantilist görüş, yeni gelişen devletler tarafından benimsenmiş ve iktisadi düşüncüyü etkilemiştir (Deviren ve Atasever, 2011:9). Merkantilist felsefenin kabul edildiği dönemlerde kağıt para mevcut olmadığından madeni para olarak altın ve gümüş gibi değerli rezervler kullanılmakta olup bu rezervlerin kıt olması onları değerli kılmıştır (Eğilmez ve Kumcu, 2007:30). İthalat ülkenin değerli maden rezervlerini azaltan bir ekonomik faaliyet olarak kabul edilmekte iken ihracat aynı gerekçe ile değerli maden rezervini artıran ekonomik bir faaliyet olarak kabul edilmekteydi. Bu nedenle ülkeler dış ticaret politikası olarak ihracat desteklerken ithalatın önüne farklı engeller koyulmuş böylelikle dış ticaret fazlası verilmeye çalışılmıştır (Eğilmez ve Kumcu, 2007:30). Bu fazlayı verebilmek içinde ihracat sübvansiyonları, ithalatı kısıtlayıcı gümrük vergileri ve ürün ihraç edilecek yeni piyasalar kolonileştirmek kullanılan araçlar arasında yer almaktadır (Parasız, 2000:50).

1.5.2. Klasik Görüş

İlk iktisadi ekol olan Klasik ekol, ekolün kurucusu olan Adam Smith'in 1776 yılında Milletlerin Zenginliği kitabının yayınlanmasıyla başlamış ve 1929 yılındaki dünya ekonomik buhranına kadar etkinliğini sürdürmüştür. İşsizlik kavramı ve politikalarının önemi bu ekol ile beraber daha da artmıştır (Akcan, 2016:27).

Klasik teoriyi savunan iktisatçılar, işsizlik hakkında otomatik denge temelli görüşleri benimsemişlerdir ve bu görüş kaynağını J.B. Say'ın "Mahreçler" yasasından almaktadır. "Say yasası" genel tanımıyla; "her arzın kendi talebini yaratacağı" prensibine dayanmaktadır. Bu yasa, işsizliği iradi kabul ettikleri için işsizliğin olmayacağı gibi bir hipotezden hareket etmektedir. Bu durumda piyasada her ürün satılacak, böylece yetersiz talepten kaynaklanan işsizlik de olmayacaktır. Çünkü, işgücü talebinde veya arzında fazlalık gibi dengesizlik meydana geldiğinde, ücretlerin artı ve eksi yönlü hareketi bu dengesizliği yok etmeye yetecektir (Lordoğlu ve Özkaplan, 2007:389).

Klasik teorinin açıklamalarına göre de işsizlik, yalnızca üretimdeki kısa dönemli dalgalanmalara bağlı olarak meydana gelebilir. Bu değişimler ise mal veya işgücü piyasasındaki fiyat ve ücret dengesinden uzaklaşma ile meydana gelecektir. Bunun dışında bir işsizlik meydana gelirse, bu bireyin isteğine bağlı olarak oluşan iradi ya da friksiyonel işsizliktir (Lordoğlu ve Özkaplan, 2007:389). Bu nedenle ekonomi sürekli olarak tam istihdamda dengededir (Akcan, 2016:27). Ancak, piyasaya devlet ve sendikalar başta olmak üzere, yapılabilecek her müdahale ücret ve fiyatlar esnekliğini azaltmış olacağından bu durumda işsizliğe neden olacaktır (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007:18- 19).

1.5.3. Neo Klasik Görüş

Neo-Klasik Okula göre, tam rekabet varsayımı altında emek piyasasında arz ve talebin karşılaşmasıyla denge ücret düzeyi belirlenmektedir ve denge ücret düzeyinde çalışmak isteyen herkes iş bulabilecektir (Gündoğan ve Biçerli, 2003:204). Buna göre işsizlik diye bir sorun yoktur, var olan işsizlik ancak geçici ve iradi işsizliktir çünkü fiyatlar tam esnektir ve esnek fiyatlarla yani ücretle piyasa sürekli temizlenmektedir. Neo-Klasik analizde istihdam düzeyinin belirleyicisi ücret oranıdır. Esnek ücret oranları, emek piyasasının her zaman dengede olabilmesini

sağlamaya çalışır ve bu nedenle modelde gayri iradi işsizliğin ortaya çıkması söz konusu olamaz (Bulutay, 1995:22).

Neo-klasikler, piyasaların mükemmel işlediği görüşüne dayanarak ekonomide işsizlik olgusunun olmayacağına inanmaktadırlar. Savundukları bu tez Adam Smith'de "Milletlerin Zenginliği" isimli kitabında ifade ettiği görünmez el prensibine dayandırmaktadır. Görünmez el, piyasaların mükemmel olduğu düşüncesinden yola çıkarak bir ekonomide, üreticiler ve tüketicilerin kişisel çıkarlarını en üst düzeye çıkarmaya çalışırken aslında farkında olmadan toplumun da çıkarlarını en üst düzeye çıkarmakta olduklarını savunmaktadır (Ünsal, 2004:32). Örneğin, buğday üreten bireyin, öğüten değirmencinin ve ekmek pişiren fırıncının kar amacıyla çalışması kişisel çıkar ile toplumsal çıkarın uyum içinde gerçekleştiğini göstermektedir (Tatar, 2006:6).

Klasik görüş gibi işsizliğin bir sorun olduğunu düşünmeyen Neo-Klasik görüşün 1929 ekonomik buhranında ortaya çıkardığı ekonomik etkileri açıklayamadığı görülmüştür. Fiyatlar ve ücretler aşağı çekilerek sırasıyla ürün talebinin artması, buna bağlı olarak satışların artması ve ekonominin canlanması sonucunda da işsizliğin azalacağı varsayımlarını geçersiz kılmıştır (Lordoğlu vd., 1999: 280).

1.5.4. Keynesyen Görüş

Keynes, klasik iktisadın iki varsayımını ele alarak Genel Teoriye başlamıştır. Birincisi, Klasik Teori'de ücretin emeğin marjinal verimine eşit olduğu varsayımı, ikincisi ise Klasik Teori'nin baz olarak alınan bir istihdam hacminde ücretin faydasını istihdam hacminin marjinal fedakarlığına eşit olduğu varsayımdır. Keynes, istek dışı işsizlik tanımı ve parayla ilgili görüşleri nedeniyle Say Kanununun geçerliliğini kabul etmez. Keynes'e göre üretim ve istihdam hacmini belirleyecek olan efektif taleptir. Keynes, işsizlik sorununu efektif talep ilkesi ile açıklamaya çalışmıştır. Talep yetersizliği üretim hacmini sınırlar bu da faktör gelirinde azalışa neden olarak efektif talebi düşürür. Keynes'in Genel Teorisinin özünü oluşturan bu bakış açısına göre üretim düzeyini de efektif talep belirliyordu. Keynes, Neo-klasiklerin işçilerin marjinal verimliliklerine eşit bir ücreti kabul etmeme varsayımını reddederek, işsizliğin yetersiz toplam talep nedeniyle ortaya çıkacağını ileri sürmüştür (Fisunoğlu ve Köksel, 2009:35-42).

Keynesyen analiz bir eksik istihdam analizi olduğu için dengeyin oluşmasında üretim miktarındaki değişimler esas olarak etkilidir. Keynes'in, Genel Teori ile istihdam teorisine getirdiği en büyük yenilikler hem eksik rekabet koşullarını vurgulaması hem de istek dışı işsizlik problemine dikkati çekmesidir. Keynes, neoklasik teorinin son derece sınırlı hipotezler ve varsayımlara dayandığını ileri sürmüş, kişilerin cari ücret düzeyinden çalışma isteğinde olsalar bile iş bulmakta zorluk yaşadıklarını öne sürerek istek dışı işsizlik durumuna dikkat çekmiştir. Keynes'e göre işsizliğin kaynağı toplam talep yetersizliğidir. Keynes'e göre işsizliğin özünde, kişilerin az sayıda mal talep etmelerinden dolayı firmaların da az emek talep etmeleri bulunmaktadır. Keynes'e göre, işsizlik sorununun çözülebilmesi için hükümetlerin mutlaka mali ve parasal araçlarını kullanarak genişletici politikalarla piyasalara müdahale etmesi gerekmektedir (Ataman, 1998:61).

Ekonomi ile ilgili iki inanç, Keynesyen makroekonominin 1930'larda klasik ortodoksluktan ayrılmasına neden oldu. Bunlarda birincisi; yaygın istek dışı işsizlikti. Birçok kişi çalışmaya istekli görünüyordu, ancak hâkim ücretle istihdam sağlayamadı. İkincisi ise toplam talebin ekonomik faaliyetlere ilişkin kısa vadeli değişikliklerin merkezi bir kaynağı olduğu yönündeydi. Hükümetin mal talebindeki değişiklikler, iş liderlerinin güveni ile parasal ve mali piyasalar istihdam üzerinde güçlü etkiler ortaya çıkarıyordu (Romer, 1993:5). Bu inançları birleştirmek için yeni teoriler gerekmektedir.

1.5.5. Post Keynesyen Görüş

Post-Keynesyenler, kapitalizme olan yaklaşımlarından dolayı, işsizlik kavramını kapitalizmin özünde doğal olan bir olgu şeklinde yorumlamaktadırlar. Onlara göre, sistem, istikrarlı değildir ve aksak çalışmaktadır. İşsizliğe neden olacak dinamikler, kapitalist sistemin içinde zaten yer almaktadır (Forstater, 200:7).

İşsizliğin kapitalizmin özünde olan bir olgu olmasının nedeni, yapısal değişimden kaynaklanan sorunlar ve efektif taleptir. Ekonominin tam istihdam düzeyine ulaşmasını zorlaştıran efektif talep sorunudur. Yapısal değişim sorunları ise, kapitalist sistemde tam istihdam düzeyine ulaşılması söz konusu olsa bile bu durumun sürdürülebilirliği açısından zorlukları açıklamaktadır. Ayrıca, bazı Post-Keynesyen iktisatçılar, Marx'ın yedek işgücü ordusuna atıf yaparak yedek işgücü ordusunun, işsizleri disipline etmek ve ücret için görüşmeler esnasında işçilerin

gücünü kırmak gibi özelliklere sahip olduğunu ileri sürmektedirler (Forstater, 2003:377).

Post-Keynesyen argüman, ücret belirleme ve işsizliğin iki farklı süreç olduğunu ileri sürmekte ve ücret oranlarının, çoğu durumda işgücü arzını işgücü talebine eşit tutmaya hizmet etmediğini ifade etmektedir. Dolayısıyla, işgücü piyasasında ücret oranlarındaki düzenlemelerin, işsizliği ortadan kaldıracak bir piyasa mekanizması bulunmamaktadır. İstihdam hacmi, ücret oranlarına değil, toplam talep faktörlerine bağlıdır (Appelbaum, 1979:47).

Toplam talepte meydana gelecek bir azalışın büyümeyi yavaşlatacağı ve işsizliği arttıracığı ileri sürülmektedir. Post-Keynesyenler tarafından, sadece toplam talep politikalarının stagflasyon ve işsizlik sorununu önlemede yeterli olmayacağını, aynı zamanda gelirler politikası gibi başka politikaların da kullanılması gerektiği savunulmaktadır (Ataç, 2006:28).

Sonuç olarak, fiyatlar ücretlerle eş zamanlı ve aynı yönde değiştiğinden dolayı, parasal ücretlerdeki değişim, reel ücretlerdeki değişimi etkilememektedir. Dolayısıyla, parasal ücretlerin esnekliği, reel ücretlerin de esnek olmasına neden olmayacaktır ve parasal ücretlerdeki değişimler işsizlikte bir azalmaya yardımcı olmayacaktır. Dolayısıyla, Post-Keynesyenlere göre, iradi olmayan işsizliğin nedeni katı parasal ücretler değildir (Lavoie, 1998:1).

İşsizlik sorununu çözebilmek için devletin de piyasalara müdahale edebileceği ileri sürülmektedir. Geleneksel Keynesçiler, işsizliğin ortadan kaldırılabilmesi için toplam talebi artırıcı yönde politika önerileri sunarken, Post-Keynesyenler toplam talep öneminin yanı sıra devletin istihdam yaratması ya da yeni istihdam alanları sağlanmasına destek vererek işsizlik sorununun çözülebileceğini savunmaktadırlar (Minsky, 1986:317).

1.5.6. Monetarist Görüş

Monetarist görüş reel ücretlerin piyasada belirlenmesi noktasında klasik okula eleştirilerde bulunmuştur. Monetarist görüş savunucularından olan Philips'in ve Lipsey'in analizlerinde modellemede nominal ücretleri baz almak yerine reel ücretlerdeki beklenen değişim oranının dikkate alınması gerektiğini savunmuşlardır (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007:26).

Monetarist görüş “Doğal İşsizlik Hipotezini “ öne sürerek ekonomideki istikrar durumunu açıklamıştır. Monetaristlere göre ekonomide tam istihdam düzeyinde oluşan işsizliği enflasyonu hızlandırmayan işsizlik olarak açıklamış bu oranı da doğal işsizlik oranı olarak tanımlamıştır (Uzunca, 2019:32). Bir başka deyişle tam istihdam durumunu ifade eden hipotez emek ve sermaye gibi üretim elemanlarının değişimi, üretimde teknolojik değişim ile yatırım gibi reel faktörler tarafından belirlendiğini ifade etmiştir (Tekeli vd., 2012:30).

Monetarist görüş savunucuları serbest piyasa ekonomisi paradigmasını kabul etmekle birlikte klasik görüşe göre ülke ekonomilerinde istihdamın daima tam seviyesinde olamayacağını ileri sürmüşlerdir. Emek faktörünü daha yüksek ücret düzeyi ve daha iyi çalışma koşullarında gelir getirici iş sahibi olma imkanı tanınmasında veya yüksek işsizlik yardımları verilmesi durumunda bundan faydalanmaları sonucunda belli süre işsiz kalabileceklerini ifade ederek bu durumu “doğal işsizlik” olarak açıklamıştır (Bekiroğlu, 2010:35). Monetarist görüşe göre doğal işsizlik oranında, enflasyon istikrarlı seyir izlemektedir. Ancak emek ve mal piyasaları eksik istihdam noktasında dengededir. Bunun nedeni doğal işsizlik oranının olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü doğal işsizlik oranı hiçbir zaman sıfır olmamakta ve istikrarlı enflasyona neden olmaktadır. Gelişmiş ekonomilerde dahi üretim üst seviyede olmasına rağmen friksiyonel yada başka nedenlere bağlı olarak insanlar işsiz kalabilmektedir. Monetarist görüş bu durumu istikrarlı enflasyon ile açıklamaktadır (Tekeli vd., 2012:30).

Genel bir ifade ile monetarist görüşe göre işsizlik oranını uzun dönemde toplam talep belirlemektedir. Kısa dönemde ise Philips eğrisinin kabulü olan işsizlik ve ücret arasındaki ilişki geçerli olup uzun vadede işsizlik seviyesi yeniden doğal işsizlik oranına dönecektir. Monetarist görüş savunucuları işsizlikle mücadelede piyasa esnekliğini oluşturan mikro ekonomik politikaların azaltılmasını uygun bir politika aracı olabileceğini savunmaktadır. Bu politikalara örnek verecek olursak sendika işsizlik sigortası miktar ve süresinin azaltılması yada sendikal faaliyetlerin kontrol altına alınması gibi uygulamalar örnek verilebilir (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007:29).

1.5.7. Yeni Klasik Görüş

Keynesyenler, para ve maliye politikalarının çıktı ve istihdam üzerinde etkili olduğunu, buna rağmen enflasyon üzerindeki etkilerinin zayıf olduğunu ileri sürerler. Monetaristler, talep arttırmaya yönelik uygulanan politikaların kısa dönemde istihdam üzerinde olumlu etki yaratarak işsizlik oranını doğal işsizlik oranının altına düşürdüğünü, uzun dönemde ise sadece enflasyon artışına yol açacağını savunmaktadırlar. Yeni Klasikler ise, uygulanan talep yönlü politikalarla dahi kısa dönemde işsizlik oranının düşmeyeceğini ve işsizlik ile enflasyon arasında bir ilişkinin söz konusu olmadığını ifade etmektedirler. Keynesyen ve yeni klasik ekollerin iki zıt kutupları oluşturduğu ve monetaristlerin ise bu iki ekol arasında yer aldığı söylenebilir (Ardıç ve Aydın, 2011:142).

1970'lerin sonunda kendini hissettirmeye başlayan yeni klasik yaklaşım, "Rasyonel Beklentiler Teorisi" olarak da anılmaktadır. Rasyonel beklentiler teorisi, bireylerin rasyonel beklentilere sahip olacaklarını, bu sebepten dolayı kişilerin ekonomik politikalar karşısında hemen aktif bir tavır alıp bu politikalardan beklenen sonuçları değiştireceklerini ileri sürmektedir (Aktan, 2008:176). Yani bireyler beklentilerini oluştururken geçmiş dönemlerde yapmış oldukları hatalardan ders alacak ve tüm faktörleri göz önüne alarak tahminde bulunacaklardır (Mahiroğulları ve Korkmaz, 2007:29). Kısaca, iktisadi karar birimleri rasyonel beklenti ile hareket etmektedirler ve bunun sonucunda sistematik hata yapmamaktadırlar. İktisadi karar birimlerinin rasyonel hareket etmeleri sonucunda, uygulanan iktisat politikası kendinden beklenen etkiyi oluşturmayacaktır (Aktan, 2008:176). Çünkü bireyler, bilgi sahibi olduklarından dolayı, uygulanacak olan politikaların sonuçlarının ne gibi sonuçlar ortaya koyabileceğini tahmin etmektedirler ve ona göre bir tutum belirlemektedirler (Ülgen, 2012:229).

Bu görüşü savunanlar, devletin ekonomiye müdahale etmesini istememektedirler. Çünkü düzgün işleyen piyasa mekanizmasının üretim ve tüketim kararlarında optimaliteyi sağlayacağını benimsemekte, devletin üreticiyi ya da tüketiciyi korumak amacıyla, piyasaya hiçbir müdahalede bulunmaması gerektiğine inanmaktaydılar (Dinler, 2011:330). Kısaca, düzgün işleyen piyasa mekanizması ile arz ve talep dengesinin sağlanabileceğini ifade etmişlerdir (Ülgen, 2012:229). Arz ve talebin dengelenebilmesi için fiyatların esnek olduğunu varsayımlardır. Bu

varsayımın doğal sonucu olarak ekonomide işsizlerin olmaması gerekir. Fakat ekonomide işsizler varsa, söz konusu işsizler gönüllü işsizlerdir (Dinler, 2011:330). Yani Yeni Klasik teori, işgücü piyasasında reel denge ücret seviyesinde iş arayan herkesin iş bulabileceğini varsaymaktadır. Ayrıca, yeni klasik yaklaşımı savununlar, klasik yaklaşımında kullanılan “tam istihdam” kavramı yerine monetaristler tarafından geliştirilen “doğal işsizlik düzeyinde denge” kavramını kullanmayı tercih etmişlerdir (Ardıç ve Aydın, 2011:150). Diğer taraftan, rasyonel beklentiler teorisi ekonomik krizleri dışsal şoklarla açıklamakta ve piyasaların kendiliğinden dengeye geleceğini savunmaktadırlar. Çünkü Yeni Klasikler, rasyonel ekonomik birimler, etkin piyasalar, esnek ücret ve fiyatlar varsayımına dayanmaktadır (Damar, 2004:98-99 Akt. Güneş, 2019: 42; Tiryaki, 2012:9-10).

Ekonomiye yapılan müdahaleler sonucunda makroekonomik dengelerde de sorunların ortaya çıkabileceği vurgulanmıştır. Ayrıca, meydana gelen ekonomik krizden çıkmak için devletin ekonomiye müdahale etmemesi gerektiğini savunmuşlardır (Öztürk, 2005:41).

1.5.8. Yeni Keynesyen Görüş

Yeni Keynesyen okulda işgücü piyasaları detaylı olarak incelenmiştir. Keynesyen ve Yeni Keynesyen okul temsilcileri klasik okulun aksine işsizliğin bireyin isteği dışında yani gayri iradi olarak da ortaya çıkabileceğini savunmuşlardır. Bu durumu reel ücret katılıklarına, reel ücret katılıklarını da içerdekiler- dışardakiler, örtük sözleşme teorileri, etkin ücret teorilerine dayandırarak açıklamışlardır. Yeni Keynesyen okulda işgücü piyasalarının neden temizlenmediği, ortaya çıkan emek arzı fazlasının nedenleri açıklanmaya çalışılmış ve bunlar piyasa eksiklikleri, yanlış hükümet politikaları ile ilişkilendirilmiştir. İçerdeki- dışardakiler modelinde içeride (yani çalışır durumda olan işçiler) olan işçilerin ücret ve çalışma koşullarını kendi avantajlarına çevirecek şekilde nasıl davrandıkları açıklanır. İçerdeki- dışardakiler modeli verimlilik üzerinde ücretlerin doğrudan bir etkisi olmadığını varsaymaktadır. Gayri iradi işsizliğin ne kadar süre devam edeceğini, içerdeki dışardaki devir oranı maliyetlerinin üç farklı türü belirlemektedir. Bunlar, işe alma- işten çıkarma maliyeti, işe yeni girenlerin verimliliğinin düşmesi veya yeni işe alınanların çalışmaları engellendiğinde ortaya çıkabilecek ek masraflar ve de son olarak çalışma gücü üzerindeki işgücü devir oranının negatif etkisiyle ortaya çıkmış maliyetlerdir. Ücret

katılığını açıklayan bir diğer teori ise etkin ücret teorisidir. Etkin ücret teorisinde dışarıda atıl olarak bekleyen ve düşük ücret düzeyinde çalışmaya razı olan bir işsiz grubu varken neden ücretlerin düşmediğini açıklamaya yöneliktir (Kablamacı, 2011: 57).

Emek piyasasında kalıcı işsizliğe çözüm olarak, iş güvenliği yasalarının maliyetleri azaltacak şekilde revize edilmesi, işsizlik sigortasının iş aramayı teşvik etmesi amacına hizmet edecek şekilde getirilmesi, grev riskini azaltmaya yönelik işçi-işveren ilişkilerinin düzenlenmesi, işsizlik süresi boyunca çeşitli eğitim-çalışma programları ile nitelik kaybının önlenmesi gibi tedbirler sıralanmıştır (Büyükakın, 2008:152).

Ayrıca yeni klasik ve monetaristlerin beklenti varsayımları Akerlof ve Yellen gibi yeni keynesyen iktisatçılarda “yakın rasyonalite” ile yer değiştirmiştir. Yakın rasyonalite kavramına göre bireyler ellerindeki tüm bilgileri kullanmayacak sadece önemli verilere dikkat edeceklerdir. Bu nedenle bireyler rasyonel davranmaktadır; fakat yüzde yüz de rasyonel olmamaktadırlar. Yeni Keynesyen iktisatçılar Phillips Eğrisini yakın rasyonaliteyi kavramıyla yorumlamış ve dengeden sapma sonucu ortaya çıkan maliyetlerinin önemsiz ve kazançlarınsa önemli olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Kurt ve Zengin, 2010:172).

1980’li yıllarda enflasyonla beraber yüksek işsizlik oranları ve kalıcı işsizlikle karşılaşılmasına rağmen, 1990’lı yıllarda doğal işsizliğin % 6’nın altına inmesine karşın enflasyonda ciddi artışların yaşanmadığı görülmüştür. Bu nedenle tek bir doğal işsizlik oranının olmadığı, çeşitli zamanlarda çeşitli doğal işsizlik oranları olabileceği tartışmaları hız kazanmıştır. Bu tartışma, Yeni Keynesyen İktisatçılar çerçevesinde şekillendiği ve Yeni Keynesyen İktisatçıların Monetaristlerin uzun dönem Phillips Eğrisine karşı güçlü argümanları sebebiyle Keynesyen Philips Eğrisi ismiyle incelenmiştir. Yeni Keynesyenler İktisatçılar Doğal İşsizlik Oranı ve enflasyon arasında toplam talebi yönlendirebilecek bir değişim olabileceğini savunmuşlardır (Büyükakın, 2008:149).

Monetarist görüş savunucularına göre adaptif beklentiler çerçevesinde Phillips Eğrisi oluşturulmuş ve bu eğride doğal işsizlik oranı kabul edilmektedir. Karşıt görüşteki iktisatçılarda ise bu kavram yerini NAIRU yani enflasyonu

hızlandırmayan işsizlik oranına bırakmıştır (Bocutoğlu, 2012:343). 80'li ve 90'lı yıllarda yaşanan resesyon süreci yüksek oranlı işsizlik seviyeleri Doğal İşsizlik Oranı veya NAIRU değerlerinin yükselmiş olabileceğinin sorgulanmasına neden olmuştur. Cari işsizlikle NRU veya NAIRU arasında eşanlı yükselme Yeni Keynesyenler tarafından “ Hysteresis Etkisi ” olarak tanımlanmıştır. Bu etkiye göre NRU veya NAIRU cari işsizlik oranını takip etmekte türkçe adıyla Histeri Etkisi ekonomideki bir şoktan sonra ortaya çıkan etkinin ortadan kalkmasına rağmen iş piyasası katılıkları sebebiyle işsizlik oranlarının eski seviyesine dönmemesi olarak ifade edilmektedir (Güloğlu ve İspir, 2011:205) .

İKİNCİ BÖLÜM

GENÇ İŞSİZLİK OLGUSU VE TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİK SORUNUNA YÖNELİK UYGULANAN POLİTİKALAR

2.1. KAVRAMSAL AÇIDAN GENÇ İŞSİZLİK

Genç kavramı oldukça tartışmalı kavramlardan birini oluşturmaktadır. Bunun temel nedeni genç grubu olarak kabul edilebilecek bireylerin yaş aralığı noktasında ortaya çıkan kavram karmaşasıdır. Bu bağlamda Türkiye'de de yıllar içerisinde konu üzerine farklı kabuller ve dönüşümler yaşanmıştır. Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan 3. ve 4. Kalkınma planlarında 12-24 yaş aralığındaki bireyler genç grup olarak ifade edilmekteydi. Daha sonra hazırlanan planlarda ise genç bireyler için alınan yaş aralığı 15-24 yaş aralığı olarak kabul edilmiş ve günümüzde de hala bu yaş aralığı kullanılmaya devam etmektedir (Gündoğan, 1999:65). Türkiye'de kalkınma planları dönemlerinde genç bireyler için yaş aralıklarına aşağıda verilmektedir. Türkiye burada Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'yu esas almaktadır. Bir başka ifade ile aşağıda belirtilen yaş aralıkları ILO tarafından oluşturulmuş aralıklardır. Buna göre (ILO, 2010: 63);

- II. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda 14-24 yaş aralığı,
- III. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda 14-22 yaş aralığı,
- IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda 12-24 yaş aralığı,
- VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan günümüze kadar ise 15-24 yaş aralığı kabul edilmektedir.

Genç grubunda yer alan bireylerin yaş aralığı gibi tanımlanmasında da güçlükler yaşanmaktadır. Bunun nedeni yaş aralığı konusunda hem fikir olunamamasının yanı sıra biyolojik olarak kimlerin genç olarak kabul edilmesi noktasında olmaktadır (Murat, 2012:176). İnsanlar yaşamları süresince farklı süreçler

ve dönemler yaşamaktadır. Bu süreçlerin içerisinde gençlik dönemi olarak bir dönem bulunmakta biyolojik bir dönem olan bu dönem bireylerin bedensel ve zihinsel büyüme dönemleri olarak kabul edilmektedir. Bir başka ifade ile çocukluk döneminin ardından gelen dönem gençlik dönemi olarak kabul edilmektedir (Görgün vd, 2013:65).

Daha önceki bölümlerde ifade edildiği üzere istihdam içerisinde yer alan çalışma çağındaki nüfusun işsizler ile birlikte toplanması ile işgücü belirlenmektedir (Tansel, 2012:62). Birleşmiş Milletler (BM) ile İLO tarafından belirlenen 15-24 yaş aralığında yer alan bireyler genç olarak kabul edilmekte buna bağlı olarak İş Kanunu'nun 71. Maddesine göre 15 yaşın altındaki bireylerin yasal olarak çalışma izninin bulunmadığı, iş sözleşmesine bağlı olarak 15-24 yaş aralığındaki bireylerin belirlenen ücret karşılığında çalışma yetkisinin olduğu kabul edilmektedir (Türkbal, 1993:169).

Genç işgücü kavramı olduğu gibi, bunun işsizliğe uyarlanmış hali genç işsizliği olarak ifade edilmektedir. 15-24 yaş grubu aralığında bulunan genç olarak kabul edilen bireylerin çalışma isteğinin bulunması ve cari ücret düzeyini kabul etmesine rağmen işgücü piyasasına dahil olamama durumu genç işsizlik olarak tanımlanmaktadır (Gündoğan 2001:11).

Genç bir bireyin belirli bir zaman diliminde aktif şekilde iş aramasına rağmen işgücü piyasasına dahil olmamasının nedeni ülkeler için farklı şekillerde ifade edilebilmektedir. Bu bağlamda aktif bir şekilde iş arayanlar gelişmişlik düzeyi yüksek ülkelerde daha kolay iş bulma imkanına sahipken, gelişmişlik düzeyi düşük ülkelerde ise bu durum daha zor olmaktadır. Bazı ülkelerde işgücüne dahil olurken, bazılarında ise eğitimlerine devam etmeleri nedeniyle istedikleri dönemde işgücü piyasalarına dahil olamamaktadırlar (Görlich vd, 2013:2). Genç işsizlik olgusunun belirleyicileri arasında eğitim sisteminin yapısı ve zorunlu eğitim süresi, işgücü piyasasındaki yapısal düzenlemeler (asgari ücret, gençler için işsizlik ödemeleri vb.), gençlere aile tarafından sunulan imkan ve destekler ve genel nüfus içerisindeki genç nüfusun payı yer almaktadır (Jimeno ve Rodriguez-Palenzuela, 2002:8).

15-24 yaş aralığında genç işsizliği eğitim açısından değerlendirildiğinde de orta öğretimini tamamlamış, lise ve yükseköğrenimine devam etmeyi tercih eden bireyler değerlendirilmektedir. Genç işsizlik oranları iki farklı şekilde hesaplanmaktadır. Birincisi, genç işgücü içerisinde işsiz gençlerin oranı, ikincisi ise; toplam işsizler içinde genç işsizlerin oranı bulunarak yapılmaktadır (Okur, 2015:8). Bir ekonominin mevcut başarısında genç işsizliği önemli bir göstergeler arasında yer almaktadır. Genç insanların iş bulma şansını etkileyen en önemli faktör Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYH)'yla ölçülen ekonomik etkinlik seviyesidir. Düşük oranda ya da negatif yönlü oluşan GSYH değerleri ekonomik durgunluğa neden olduğundan yatırım seviyesi azalmakta buda doğrudan işgücü talebini aşağı çekmekte genel anlamda işsizlik rakamlarının yükselmesine neden olmaktadır. Genel işsizlik rakamlarının yükselmesi dolaylı olarak genç işsizlik rakamlarını da yukarı yönlü tetiklemektedir (Awogbenle ve Iwuamadi, 2010:832).

2.2. GENÇ İŞSİZLİĞİNE NEDEN OLAN FAKTÖRLER

Hemen hemen bütün dünya ülkeleri işsizlik ile mücadele etmektedir. Küresel bir sorun olan işsizliğin sonuçlarından en fazla etkilenen gruplardan biride gençlerdir. Toplam işsizlik ve yetişkin işsizlik rakamlarına bakılarak genç işsizlik rakamları hakkında bilgi sahibi olmak mümkündür (Erdayı, 2009:134). Dünya'da genç işsizlik rakamlarına bakıldığında genç işsizlik rakamlarının toplam işsizlik rakamlarının oldukça üzerinde olduğu görülmektedir (Karabıyık, 2009: 300).Yapılan araştırmalara göre özellikle gelişmekte olan ülkeler için genç işsizlik sorunu endüstrileşme sürecini tamamlamış ülkelere nazaran daha sık karşılaşılan ve öncelikli ekonomik problemler arasında yer aldığı görülmektedir (Erol, 2013:18).

Genç işsizlik, gerek küreselleşme, bilgi ve teknoloji çağının getirdiği genel sorunlar, gerekse de, işgücü piyasalarının kendi iç dinamiklerinin yarattığı sorunlardan kaynaklanabilmektedir (Ata, 2007:115). Çalışmada genç işsizliğini oluşturan nedenler toplam talep yetersizliği, ekonomik durgunluk ve krizler, eğitim sistemlerinin yetersizliği, demografik yapı, ücret politikaları ve asgari ücret uygulaması, gençlere özgü nitelikler ve eğitilmiş işsizler, gençlerin çalışma eğilimleri, gençlerin piyasaya ilk kez giriş yapıyor olması, etnik köken ve engellilik başlıkları altında ele alınacaktır.

2.2.1. Toplam Talep Yetersizliği

Genç işsizliğin en önemli nedenlerinden biri toplam talep yetersizliğidir (Blanchflower, 1999:7). Toplam talep yetersizliği genel işsizlik rakamlarını etkilediği için dolaylı olarak genç işsizlik rakamlarını da etkilemektedir. Toplam talepte meydana gelen daralma işgücü talebini düşürmekte bu durum genç işsizlik rakamlarında da aynı seyri yaratmaktadır (Gündoğan, 2001:19).

Genç işgücünün istihdam beklentilerini ekonomik büyüme rakamları belirlemektedir. Ekonominin resesyon dönemlerinde bu rakam aşağı seviyelerde gerçekleşirken ekonominin canlanma dönemlerinde bu rakam yukarı doğru seyir almaktadır. Büyümenin yavaş olduğu ve ekonominin durgunluk içerisinde olduğu dönemlerde istihdam olanakları daralmakta, işgücü piyasasına yeni girenlerin şansı da doğrudan azalmaktadır. Bu durum uzun dönemli uygun, güvenceli işler arayan eğitimli genç işgücü için geçerlidir; daha az nitelikli genç grupları ise daha düşük ücretli, daha zor koşullar altında enformel sektörde çalışmayı kabul etmek zorunda kalmaktadır (Morris, 2006:8).

Emek talep eden yani işverenlerin işten çıkarma noktasında bir tercih yapmaları gerektiğinde tecrübe yetersizliği gerekçesiyle gençleri tercih ettikleri görülmektedir (Gündoğan, 2001:69). Çünkü işveren açısından gençleri işten çıkarmanın alternatif maliyeti yetişkin işçileri işten çıkarmanın alternatif maliyetinin oldukça altında kalmaktadır. Tecrübe seviyeleri düşük olan gençlerin ve kendilerine yapılan meslek içi eğitim yatırımının düşük olması gerekçesiyle firma için büyük bir kayıp olarak değerlendirilmemektedir (O'Higgins, 1997:27).

2.2.2. Konjonktürel Dalgalanmalar ve Krizler

Genç işsizliği tetikleyen bir diğer unsur ise konjonktürel dalgalanmalar ve krizlerdir. Ekonomideki dalgalanmaların ve ekonomik krizlerin mevcut durumda bir tanımlaması yapılmassa da ekonominin iki dönem arka arkaya küçülmesi resesyon, bu sürecin iki dönemden daha uzun bir dönem olması durumunda ise ekonomik kriz olarak açıklanmaktadır. Toplumların ekonomik yapısı ve ekonomik ilişkilerinin geçici olarak dengeden uzaklaşması ekonomik kriz olarak ifade edilmektedir. Ekonomik durgunluk ise ekonominin tamamından kaynaklı olduğu gibi ekonominin

işleyişinin parçalarından birinin sağlıklı işlememesi nedeniyle de kaynaklanabilmektedir. Ekonominin sağlıklı olarak işleyişinin devam edebilmesi noktasında sistemin parçalarından birinin çalışmaması sistemi kısa süreli de olsa dengeden uzaklaştırmaktadır. Ekonomik sistem içerisinde dış ödemeler krizi, finansal kriz, enflasyon artışından kaynaklanan krizler bu süreçte bir örnek olarak gösterilebilir (Murat Ve Şahin, 2011:44).

Ekonomik durgunluk dönemlerinde birey uzun süreli olarak işgücü piyasası dışında kalabilmektedir. Yetişkinlere nazaran iş bulma konusunda genç işsizler çok daha dezavantajlı bir durum sergilemektedir. Bunun yanı sıra işverenler ekonomik durgunluk ve kriz dönemlerinde mecburen işçi çıkarma durumuna yönelmektedir. İşçi çıkarımlarında tecrübe baz alınarak ilk giren son çıkar prensibi açısından değerlendirildiği için gençler genellikle bu noktada ilk çıkarılanlardan olmaktadır (Murat: 2012:185).

2.2.3. Eğitim Sistemlerinin Yetersizliği

Türkiye’de, birçok genç eğitim sistemlerinin yeterli olmamasından kaynaklı işsiz kalabilmektedir. Eğitim sisteminin yetersizliği gençlerin iş hayatında niteliksiz ve eksik olmalarını da beraberinde getirmektedir. Nitelikten yoksun gençler ise iş hayatında ki sorumlulukları gerektiği şekilde yerine getirememektedir. Eğitim iktisadi kalkınmanın temelini oluşturmaktadır. Bir ülkede eğitim ve öğretim gelişmişlik düzeyini belirleyen en önemli faktörlerden biridir. Ülkenin gelişmişliği nitelikli bir eğitim sistemine sahip olmaları ile anlaşılmaktadır. Bu sebepten dolayı da eğitim sisteminin gelişmiş olması önemli bir hal almaktadır (Çoban, 2017:31).

İş piyasasında olan gençlerin yaşadığı güçlüklerin bir kısmının eğitim sisteminden kaynaklandığı düşünülmektedir. Yıllarca tartışmaya sebep olan bu sorun gençler için eğitimin önemini göstermektedir. Genellikle iyi bir imkân sağlamayan ve de verimli olmayan eğitim ve öğretim gençlerin iş piyasasına girmesini zorlaştırmaktadır. Kaliteli ve sağlam bir milli politika oluşturulursa gençler arasında da işsizlik sorunu ortadan kalkabilecektir (Murat, 2012:188-189).

2.2.4. Demografik Yapıdan Kaynaklanan Nedenler

Ekonomilerin demografik yapısı genç işsizlik oranını önemli boyutta etkileyen unsurlardan birisidir. Birinci ve İkinci Dünya Savaş sonrası Avrupa’da nüfus ciddi oranda azalmıştı, bu nedenle İkinci Dünya Savaş sonrası doğum oranlarında hızlı bir artış yaşanmış, pek çok ülke nüfus artışını destekleyen politikalar uygulamıştır. İleriki yıllarda genç işgücü arzının genç işgücü talebinden fazla olmaya başlaması genç işsizlik sorununu da beraberinde getirmiştir. Bunun yanı sıra kadınların düşük ücretler ile işgücüne katılımının artması da genç işgücüne olan talebi azaltan bir başka unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınların istihdamda düşük ücreti kabul etmelerinin maliyeti azaltması, disiplinli çalışmaları işverenlerin genç işgücü yerine kadınları tercih etmelerine neden olmuştur (Gündoğan, 1999:70).

Demografik yapı nedeniyle ortaya çıkan genç işsizliğin bir başka nedeni ise hızlı ve plansız nüfus artışı olarak ifade edilmektedir. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde bu durum problemin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Türkiye’de bu durum önemli bir unsur olarak kabul edilmektedir. Öyleki Türkiye’de emek arzı her geçen yıl artarken, bu arzı karşılayacak emek talebi istenen seviyede artırılamamaktadır. Bu da istihdam sorunumuzun temel faktörlerinden birini oluşturmaktadır (Doğan, 2012:71).

Önemli demografik göstergelerden bir diğeri ise yaş faktörüdür. Genç ve vasıfsız işgücü olarak kabul edilen gençler işverenler tarafından genellikle çok tercih edilmezken, eğitim seviyesi yüksek olması nedeniyle vasıflı olan işgücü ise belirli bir süre işsiz kalmayı isteği doğrultusunda kabul edebilmektedir. Buradan yola çıkarak kendini yetiştirmiş vasıflı işgücüne sahip gençler işgücü piyasasına dahil olabillerken, vasıfsız gençler genç işsizler içinde daha yüksek bir paya sahip olmaktadır. Cinsiyet bağlamında ele alınması durumunda araştırmalar göstermektedir ki genç kızların işgücü piyasasına dahil olması erkeklere nazaran daha zor olmaktadır. Özellikle geleneksel yapının hakim olduğu gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerde durum daha belirgin bir hal almaktadır (Murat Ve Şahin, 2011: 49).

2.2.5. Ücret Politikaları ve Asgari Ücret Uygulaması

Genç işsizliği etkileyen unsurlar arasında ücret politikaları da yer almaktadır. Genç nüfusun ücret beklentisi oldukça yüksek olmaktadır. Ancak tecrübe ve vasfın yetersiz olması durumunda bu beklentilerinin karşılanması da tabii ki mümkün olmamaktadır. Ücret politikası denildiği zaman ilk akla gelen kavram asgari ücrettir. Asgari ücret; “işçilerin normal bir çalışma gününde çalışması karşılığında ödenen ve işçinin gıda, sağlık, ulaşım, konut gibi zorunlu ihtiyaçları güncel fiyatlara göre belirlenerek asgari düzeydeki ücret miktarı” olarak tanımlanmaktadır (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007:90-92).

Okuldan yeni mezun olan gençler büyük bir heyecanla işgücü piyasasına dahil olmak için arayışlara başlamaktadır. Ancak bu heyecanları çoğunlukla kısa bir zaman içinde hüsrana dönebilmektedir. Sorumluluk duygusu tam oturmamış olan gençlerin bir isten başka bir işe geçişi daha kolay olabilmektedir. Bu durum gençler açısından geçerlidir. İşveren açısından ise durum biraz daha farklı olmaktadır. İşveren tecrübesi ve bilgi birikimi daha fazla olan tecrübeli işgücünü gençlere nazaran daha fazla talep etmekte, isten çıkarma durumu olması durumunda genç işgücünü işten çıkarmak daha kolay olmaktadır (Seçer, 2006:81).

Genç nüfusun eğitim düzeyi ve teknik nitelikleri ile bunun düzeyinde işverenden bekledikleri maaş arasında bir dengenin olmamasından kaynaklı işsizlik oluşmaktadır. Eğitimini tamamlayan genç nüfus bu zorlu süreçten sonra hayattan daha yüksek beklentiler içerisine girerken, iş arama serüvenine başladığında büyük bir çoğunlukla hayal kırıklığı yaşamaktadır. Kimi zamanda daha iyi bir iş bulabilirim ümidi ile zorunlu ihtiyaçlarını gidermek üzere geçici işleri tercih edebilmektedir. Bu durum işveren üzerinde olumlu bir etki bırakmamakta genç işgücü açısından bir önyargının oluşmasına neden olmaktadır. İşveren sonraki süreçte işe alım ve işten çıkarmalarda tercihini daha fazla kıdeme sahip olan ve disiplin sahibi olduğunu düşündüğü yetişkin nüfustan yana kullanmaktadır. İşverenin işten çıkarma işlemlerinde genç nüfusu tercih etmesinin başka bir sebebi ise ilgi mevzuat gereğince kıdemi ve iş tecrübesi yüksek olana ödeyeceği tazminatın kendisine beklenmedik bir maliyet yansıtmasını istemediğinden kısa süreli çalışan genç işçiyi çıkarmak daha az maliyetli olmasıdır (Kabaklarlı ve Gür, 2011:1-16).

Kamu ve özel sektör içinde geçerli olmak üzere asgari ücret politikası genç işsizlik açısından önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Yüksek maaşların verildiği ücret politikalarında gençler daha az tercih edilmektedir. Asgari ücret uygulamasının temel amacı yetişkin nüfusun geri plana çekilirken yerini genç nüfusa bırakabilmesidir. Ancak bu amaç uygulamada farklı şekilde gerçekleşmektedir. Oldukça iyi seviyede dil bilen yüksek eğitim düzeyine sahip gençler kimi zaman yetişkinlerden çok daha iyi durumda olabilmekte ancak piyasa içerisinde sadece tecrübe ve yaş kriteri göze alınarak daha düşük pozisyonlarda çalıştırılabilmektedir. Bu örnekte olduğu üzere asgari ücret politikası temel amacından sapmakta beklenenin tam tersi etki yapabilmektedir (Murat ve Şahin, 2011:34-43). Eğitimli genç işsizler kendi niteliklerinin altında ve düşük maaşlarla istihdam edilmekte kimi zaman lise mezunu genç işsizler yüksek öğretimli genç işsizler ile aynı koşul ve ücretlerde istihdam edilebilmektedir. Oysaki teoride eğitim seviyesi ve nitelikli işgücü ve ücret arasında doğru yönlü bir ilişkinin varlığından söz etmektedir. Küreselleşme ile niteliksiz işgücüne olan talep azalmasına rağmen nitelikli genç işsizler işgücü piyasasında beklentilerinin altında istihdam edilmek yerine işsiz kalmayı tercih etmektedir (Yıldız, 2019:31).

2.2.6. Gençlere Özgü Nitelikler ve Eğitimli İşsizler, Çalışma Eğilimleri

Gelişmiş ülkelerde yükseköğretim istihdam açısından oldukça fazla imkan sağlamaktadır. Oysaki gelişmekte olan ekonomilerde durum daha farklı olmakta ülkelerdeki işgücü yapısının yetersizlikleri nedeniyle gençlerin umutları kırılabilmekte iş bulma ümitlerini kaybedebilmektedir. Bu durum beyin göçü olarak ifade edilen işgücünün diğer gelişmiş ülkelere kaymasına neden olmaktadır. Beyin göçünün yönüne bakıldığında ABD, İngiltere, Kanada gibi gelişmiş ülkelere doğru beyin göçünün yaşandığı görülmektedir. Bunun nedeni gelişmiş ülkelerdeki ekonomik koşullar, eğitim şartları vasıflı işgücü açısından cazip edici imkanlardır (İncekara, 2010:19).

İşgücü piyasasının önemli gerçeklerinden biri gençlerin daha fazla avantajının olduğunun kabul edilmesidir. Bu avantajlardan bazıları teknolojiye uyum sürecinin hızlı olması, dünya gündemindeki yenilikleri takip edebilmesi, yeniliklere kolay uyum sağlayabilmesi ve bu yenilikleri iş hayatına katma değer olarak sunabilmesi yer almaktadır. Bu katkıları orta ya da ileri yaş grubundaki bireyler

sağlayamamaktadır. Günümüz iş dünyasında beklentiler oldukça üst seviyelere yükselmiş emek talebinde oldukça spesifik özellikler aranmaya başlanmıştır. Bu olumsuz süreç iş dünyasında kutuplaşmalara, acımasız rekabet şartlarının insan psikolojisini ve ruh sağlığını oldukça kötü şekilde etkilediği seviyelere yükselmiştir. Sonuç olarak işsiz kesimin çoğunluğunu orta düzey beceri seviyesindekiler oluşturmaktadır. Bu kutuplaşma ile birlikte acımasızlaşan rekabet koşulları dezavantajlı bir hale gelebilmektedir (Akgün, 2019:61).

ILO'nun Gençlerde Küresel İstihdam Eğilimleri çalışmasındaki sonuçlara göre genç işgücünün değerlendirilmesinin geniş bir perspektifte ele alınması gerekmektedir. Başka bir ifade ile çocukluk, ergenlik ve erken yetişkinlik döneminde yaşanan tecrübelerin gelecekteki başarılı iş yaşamını şekillendirebilmesidir (ILO, 2006). Eğitimi belirli bir noktada terk etmiş ya da istihdama erken katılım sağlayan gençlerin hayata karşı beklentileri de o denli az olmakta, bu durum kuşaktan kuşağa da aktarılabilmektedir. Bunun aksi durumda ise iş yaşamına olumlu giriş yapan gençler ise kendilerine daha iyi ve üretken yollar açabilmektedirler.

2016 yılında gençlerin işe yönelimlerini araştıran bir çalışmada farklı sektörlerden çok sayıda işveren ve genç ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir (Çelik, 2016:35) Araştırma sonuçlarına göre hizmet sektöründe faaliyet gösteren işverenler, eğitilmiş ve üniversite mezunu gençler ile çalışmak istemekle birlikte buna yönelik ısrarı bulunmadığını ifade etmektedir. Cevaplar arasında “üniversite mezunu çok istemiyorum zira gözü dışarıda oluyor, kolayca gidiyor” düşüncesinde olanlar da yer almıştır. Genel olarak işverenler işyerini benimseyen ve bu işi fırsat olarak değerlendiren gençler ile çalışmayı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Hizmet sektöründeki işverenler özellikle eğitim düzeyinden daha çok kişilik özelliklerinin daha belirleyici olduğunu savunmuşlardır. Gençlerin her daim gülümseyen bir çalışan olabilmeleri işverenlerin ilk tercihi olarak ön plana çıkmaktadır (Bozan, 2016).

Gençler bu duruma eğitimlerine uygun iş istediklerini belirterek yanıt vermiştir. İlkokuldan beri çözüp bitirdiği testlerin başarıyla tamamladığı sınavların karşılığını alıp, üniversite bitirmenin ayrıcalığını yaşamak istemekte ısrar etmektedir. Bitirdiği eğitime uygun iş aramaktadır. Eğitimleri dışındaki işlerde çalışan gençler asgari ücrete, uzun çalışma saatlerine ve izin günlerinin kullandırılmamasına

katlanamamaktadır. Gençler aldıkları eğitime, mezun oldukları bölüm diplomalarına uygun, zihinlerini yönetebilecekleri işler talep etmektedir (Bozan, 2016).

Daha iyi imkanlarda çalışmak istemeleri nedeniyle üniversite mezunları daha uzun süre işsiz kalmayı tercih edebilmektedir. Burada gençlerin dikkat etmesi gereken bazı zamanda gözden kaçırabildiği durum iş sahibi olmak sadece maddi bir anlam ifade etmemekte aynı zamanda aileden bağımsız ev kurup bağımsız bir birey olmak açısından da son derece önemli bir olgudur (Çelik, 2006:47).

2.2.7. Gençlerin Piyasaya İlk Kez Giriş Yapıyor Olması

Gelecekte bir ülkenin rekabet etme kapasitesini maximum seviyeye taşıyacak olan insan kaynaklarını, elbette gençler oluşturmaktadır. Fakat bu gençlerin ihtiyaçları karşılanamadığı zaman, yani eğitimlerine devam etme olanağı olmadığı veya çalışabilecekleri güzel bir iş bulamadıkları zaman, buldukları ülke için gerek sosyal gerekse ekonomik açıdan baskı unsuru olabilmektedir. Herhangi bir nedenle iş hayatına geçişlerin uzaması, gençlerin yetişkinlik dönemlerine de geçişinin uzamasına neden olmaktadır. Bu durum, yuva kurmak ve ebeveyn olmak gibi bir sürü kararı etkileyebilecek, dolaylı olarak olgun yaşlardaki işgücü piyasası davranışlarına yansiyacak bir gelişme oluşturmaktadır. Ayrıca eğitim sürecinde geçen zamanın uzamasıyla beraber, gençlerin çalışma oranının ülke ortalamasının altına inmesi doğaldır (Tunalı, 2009:1).

Gençlerin işgücü piyasasına ilk kez giriş yapıyor olması, yetişkinlere oranla onları daha dezavantajlı duruma düşürmektedir. Çünkü gençlerin, daha öncesinde herhangi bir iş deneyimine sahip olmaması, yalnızca eğitim öğretim sürecinde edinmiş olduğu teorik bilgiler, ailelerinden ve buldukları çevreden edindikleri tecrübeler ile herhangi bir işe yerleşmeleri çok da basit olmamaktadır. Gençlerin eğitim seviyelerinin iyi olması, işveren tarafından her ne kadar tercih sebebi olsa da, iş hayatı ile ilgili bir deneyime sahip olmadıkları için hem iş yaşamına, hem de icra edecekleri işe uyum sağlamaları uzun bir zaman alabilir. Bu sebeplerle, işverenlerin yeni işçi alma ve istihdamın devamında, genellikle deneyimsiz ve tecrübesiz gençleri işe almak yerine, uzmanlaşmış, olgun ve yetişkin işçileri çalıştırmak istemektedirler (Murat, 2011:57).

Yetişkin işçilerin, genç işçilere tercih edilme sebeplerinden biride genç işçilerin işe alma süreçlerinin daha maliyetli olmasından kaynaklanmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerin birçoğunun, işletme yapılarının hemen hemen hepsi, küçük ve orta işletmelerden oluştuğu ve bu işletmeler için genç işçi seçme sürecinin, geçmiş meslekteki başarılarını gösteren kayıtları olmaması, işletmelerin farklı testlerle gençlerin işe uygunluğunu ölçmelerinin, ek masraflar yaratacağından dolayı daha maliyetli olması, işverenleri yetişkin ve tecrübelerini ölçebilecek dönemlerin olduğu yetişkinlere yönelmektedir (Doğan, 2012:75).

2.2.8. Etnik Köken ve Engellilik

Gelişmiş veya gelişmekte olan birçok ülkede işverenlerin gençlere ve özellikle o ülke nüfusu içerisinde azınlık miiyetinde olan gençlere yönelik ayrımcılıkları genç işsizliğin sebeplerinden biridir (Freeman, 1979:8). Günümüzde çoğu ülkede gençler etnik kökenleri nedeniyle bir çok engelle karşılaşmaktadır (Morris, 2006:13). Batılı ülkelerde, özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa’da genç işsizlik oranını belirleyen mikro konulardan bir tanesi etnik kökendir. Örneğin Amerika Birleşik Devletlerin’de 1995 yılından itibaren işsizliğin siyahi gençler arasındaki oranı %35,7 iken aynı yaş grubundaki beyaz gençler arasındaki oranı %15,7’dir (Gündoğan, 2001:28). Benzer şekilde, İngiltere’de etnik azınlıklar arasındaki işsizlik oranı 1996 yılında %17 iken, “beyazlar” arasında %7,7’dir. (Buluttekin, 2008:153).

Etnik kökene dayalı ayrımcılık konusunda hazırlanmış raporlarda; Belçika’da kişilerin etnik kökenden dolayı dışlanarak işe alınmadığı, iş yerinde kıdem kazanması, meslek içi eğitim alması, maaş artışı ya da prim alması vs. engellendiği, ırk ayrımcılığına uğradığı örneklerle ortaya konmaktadır. Etnik ayrımcılık konusundaki raporlarda; 1990’lı yılların sonunda Fransa’da, Fransız asıllı 20-29 yaş arası gençlerin %11’i işsiz iken aynı yaş grubundaki Cezayir kökenli gençlerin %42’sinin işsiz olduğunu ortaya koymuştur. Benzer konuda çeşitli sivil toplum kuruluşlarının (STK), sendika temsilcileri ve uzmanlardan oluşan bir komisyonun 2005 yılında Fransa Çalışma Bakanlığı için hazırladığı bir raporda; Paris’te yaşayan kuzey Afrika kökenli ve esmer tenli birinin, kendisiyle benzer özgeçmişe sahip Fransız isimli ve açık tenli birine göre iş görüşmesine çağrılma ihtimalinin 5 kat daha az olduğu belirtilmektedir. Söz konusu rapor, etnik ayrımcılığın beraberinde

toplumsal ayrımcılığı getirdiğinin, etnik kökeni yabancı olan gençlerin eğitime devam etme arzularını kırdığının, niteliksiz işlere yönelmelerine yol açtığını ve şirketlerinde de ihtiyacı olan pozisyonları doldurmada zorlandıklarının altını çizmektedir (Lordoğlu ve Aslan: 2012:21).

2.3. GENÇ İŞSİZLİĞİNİN AÇIKLANMASINA YÖNELİK MARK CASSON HİPOTEZLERİ

Bu alt başlıkta genç işsizlik konusuna ilişkin teorik çerçeve ele alınmıştır. Başlık altında ele alınana hipotezlerin birçoğu aslında işsizliğin nedenini öne çıkarmaktadır. Bu anlamda Mark Casson'ın (1979) teorik çerçevede öne çıkardığı nedenler genç işsizliğin oluşmasındaki nedenlerden oluşmakta çözüm önerisi noktasında da önemli katkı sağladığı görülmektedir (Güney, 2019:57). Hipotezler;

Seçici İşten Çıkarma Hipotezi: Ekonominin daralma döneminde en fazla etkilenen kişiler gençlerden oluşmaktadır. Seçici işten çıkarma hipotezi 42 teorisi ile açıklanmaktadır (Casson, 1979: 100). Gençlerin iş tecrübesinin az olması, maliyet açısından gençlerin işten çıkarılmasının daha karlı olduğu noktasındaki görüş birliğinin bulunması, işten çıkarılmaları durumunda tazminatlarının hizmet süresi ile orantılı olması sebebiyle maliyetlerinin düşük olması seçici işten çıkarma hipotezinin gerekçeleri arasında yer almaktadır (Çetinkaya, 2010:47).

Okuldan Ayrılanlar Hipotezi: Casson (1979: 97-100) genç işsizliğinin konjüktürel duyarlılığını açıklamada “Okuldan-Ayrıma Hipotezi”ni kullanmıştır. Hipoteze göre ekonominin durgun olduğu dönemlerde, genç işsizliğinin yüksek oranlarda olması ilk defa iş arayan bireylerin oluşturduğu ve genç işsiz grubunun büyük kısmının da okuldan ayrılan düşük beceri düzeyinin belirlediğini ortaya koymaktadır. Ekonomik daralma döneminde açık iş pozisyonları ve işsizlerin sayısı artmakta böylece kişilerin iş bulma ihtimali de azalmaktadır. Ekonominin durgunluk döneminde eğitimini tamamlamış olanların bazıları askerlik hizmetine yönelirken büyük bir çoğunluğu ise eğitime devam etmeyi bir seçenek olarak kabul etmektedir. Bu kabul gençlerin çalışma hayatına girişini kısa süreli olarak ertelemesine neden olan ve yüksek maddiyet gerektiren bir kabuldür. Durgunluğun uzun süreli olması durumunda devam etmekte olan eğitim süreci, genç işgücü arzının düşmesine neden olmaktadır. Bu durumda resesyon süreci başladığı zaman, okulu terk eden kişilerin oranı içinde işsizlik oranı yüksek bir seyir gösterecek ve uzun bir süre önce okulu

terk eden kişiler toplam işsizlerin içerisinde büyük yer teşkil edecektir. Emek piyasası içinde risk grubunu oluşturanların yüksek bir kısmını genç yetenekli işgücü oluşturacaksa, durum o kadar ciddi olmayabilir. Çünkü ne olursa olsun, devam edilmekte olan eğitimin faydası zamanla görülecektir. Fakat emek talebi emek arzının altında kaldığı zaman ilan edilen her iş pozisyonu için çok sayıda kişi başvurmuş olacaktır. İşveren eleman seçerken nitelik arayıp başvuran kişilerden en elit kişiyi işe alacaktır (Çetinkaya, 2010:48).

İş Arama Hipotezi: İşgücü piyasası içinde gençler yetenekli ya da az yetenekli olarak sınıflandırılmaktadır. Hipoteze göre genç bireylerde görülen yüksek işsizlik oranları, iş değiştirme sıklıklarına bağlı olmaktadır. Genç bireylerin çalışma yaşamına yeni başlamış olmaları çalışma yaşamı konusunda nitelik ve beceri düzeylerinin az olmasına sebep olmaktadır.

Bu tecrübesizlik sorun çözebilme yeteneklerinin yeterli olmamasına, iş ortamına ve iş çevresine yabancı kalınmasına, az yetenekli gençlerin okul yaşamından olabildiğince erken ayrılma eğilimi içerisinde olmalarına ve iş yaşamına ilk başladıklarında duydukları tatminsizlik gerekçesiyle kısa sürelerde iş değiştirebilmelerine neden oldukları önermelerini savunmaktadır. Gençlerin daha kaliteli ve rahat bir iş bulabilmek için çok fazla iş değiştirmesi işsizlik oranlarını arttırmaktadır. Bu teoriye göre gençlerin istifa oranları ve kovulma oranları yüksektir. Ayrıca teoride iş bulabilmek için istihdam sağlayan büroya başvurmak yerine, bireysel iş bulabilme metotlarının kullanılması gerektiği önerilmektedir. (Yazar Aslan, 2014:41; Bedel, 2014:51).

Yapısal İşsizlik Hipotezi: Bu hipotez işten çıkarılan vasıflı işgücünün yeniden eğitim sürecine dahil olmasının zorluklarından bahsetmektedir. İşgücünün içerisindeki niteliksiz fakat buna rağmen en iyi uyumu sağlayabilen kesim genç bireylerdir. Ailelerine çok fazla bağlı olan genç bireylerin mobiliteleri oldukça düşük kalmaktadır. Evlilik hayatına geçmiş olan bireylerin mobilitesi ailelerinden uzak oldukları için daha yüksektir. (Casson, 1979:51).

Mevsimsel İşsizlik Hipotezi: Mevsimsel işlerde işgücünün büyük bir bölümünü genç yaş grubu oluşturmaktadır. Hipoteze göre genç yaş grubunun yetişkin yaş grubuna oranla zaman dilimlerini daha etkin kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Her sene gerçekleştirilen mevsimlik işlerde işten çıkarılabilme durumu

gençler tarafından öngörülebilmektedir. Gençlerin mevsimsel işlerdeki işini kaybetme durumu, aynı işveren ile birlikte yeniden çalışabilme durumunu engellememektedir. Genç bireylerin büyük bir kısmının mevsimsel işe başlamasıyla birlikte mevsimsel işlerde yaşanan dalgalanmalar sonucu genç işsizlik oranları da mevsimsel bir model olmuş olacaktır (Casson, 1979:50).

Yaşam Döngüsü Hipotezi: Yaşam döngüsü hipotezi gençlerin düşük ücretli, kariyer beklentilerinin uzun vadeli olmadığı işlerde yoğunlaştığını ileri sürmektedir. Gençler tecrübesiz olmaları nedeniyle nitelikli bir iş bulamayacağından işlerini değiştirmek isteyip sosyal bir iş çevresi arayacaklardır. Düşük ücretli işlere çalışan gençlerin bu işlerde yoğunlaşmasının iki farklı sonucu vardır. İlk sonuca göre çalışan birçok genç birey farklı bir iş bulup çalışmakta olduğu işinden ayrılacaktır. Yaşları ilerleyen bireyler hayata dair birtakım sorumluluklar aldığı zaman maddi ve manevi sorumlulukları artacağından daha iyi imkanlar sağlayan işler aramak isteyeceklerdir.

İkinci sonuca göre ise mobilitesi yüksek olan genç bireyler için çalıştığı işveren tarafından herhangi bir eğitim harcaması yapılmasına gerek kalmayacaktır. Daha iyi şartlar sağlayan bir işe girebilmek için işinden ayrılan bireylerin iyi bir mesleki eğitim almadan nitelikli bir iş bulabilme şansları oldukça düşük olacaktır. (Abak, 2009:10)

Sıra İşsizlik Hipotezi:

Geleneksel bir takım etmenler sonucu iş piyasasında farklı yaş grupları arasında ortaya çıkan ücret farklılıkları sıra işsizlik hipotezinin temel varsayımdır. Genç işçi grubu düşük bir ücret karşılığında çalışırken, yetişkin, deneyimli işçi grubu daha yüksek ücret düzeyinde çalışmaktadır. Genç işçiler düşük ücretlerden memnun olmadıkları için işten ayrılmaktadır. İş değiştirmenin yarattığı dezavantajdan dolayı yeni bir iş bulmakta zorlanmaktadırlar (Abak, 2009:11). Bir diğer açıklama da genç çalışanların yetişkin ücretleri almaya elverişli duruma geldiklerinde işten çıkarıldıkları yönündedir. (Kıdır, 2017:1386).

Eğilim Hipotezi: Eğilim hipotezi ilk olarak endüstrileşmiş ekonomilerde sahip olunan işten duyulan memnuniyet oranının düşmesiyle birlikte, gençlerin iş değiştirme talebinin arttığını öne sürmektedir. İşten duyulan memnuniyetsizlik işçilerin farklı işler bulmaları için işten çıkmalarını teşvik etmektedir. Yeni bir iş bulmak zor olduğundan işçilerin memnun olmadıkları işlerinde kalmaları zorunlu

kılınmaktadır. İş değiştirme konusunda yetişkin işçiler daha dikkatli davranmaktadır. İkinci yaklaşıma göre ise genç işsizliğinin, genç işgücünde olan arz ve genç iş gücündeki talebin değişim eğilimlerini analiz etmektedir. Değişimlerin sonucuna göre genç işgücünün emeği için denge reel ücretinin diğer gruplara kıyasla göreceli olduğu ileri sürülmektedir. Ücret katılıklarının olması genç işgücü arzının artmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda ülke ekonomilerinde savaş sonrası dönemlerde genç işgücü talebi azalırken, arzı artış göstermiştir (Casson, 1979:59).

Fayda Kaynaklı İşsizlik Hipotezi: Hipotez bireylerin çalıştığı işten beklediği gelirin devletin ödediği işsizlik ödeneğine eşdeğer olması durumunda ortaya çıkan işsizlik oranının yüksek seviyede olacağını ileri sürmektedir. Aileleriyle birlikte yaşayan gençlerin işsizlik ödeneği ile birlikte ailelerinden de destek aldığı görülmektedir. Bu durumun işsizlik üzerinde iki türlü etkisi bulunmaktadır.

İlk etki, işsizlik döneminde olan genç bireylerin belirli bir geliri olma durumunu azaltmakta olup zamanının çoğunun verimsiz bir şekilde geçmesine neden olmaktadır. İkinci etki ise, acil tüketim ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli olan gelir ihtiyacını ortadan kaldırmaktadır (Casson, 1979:55).

Trend Teorisi: Trend teorisinin temelinde iki yaklaşım bulunmaktadır. Birincisi sanayileşmiş ülkelerde yapılan işlere olan tatmin düzeyinin azalması ile birlikte yapılan işi değiştirme sıklığı da artış göstermektedir. Çalışılan işe karşı azalan tatmin düzeyi yetişkin işçilerde greve, genç işçilerde ise daha popüler işler aramaya sebep olmaktadır. İkincisi ise, genç işsizliğinde oluşan trend, genç işgücü talebinde ve arzında ortaya çıkan değişmelere bağlıdır. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında bir takım sebeplere bağlı olarak genç işgücü arzı talebe göre daha büyük oranda artmıştır ve ev kadınlarının işgücüne katılma oranlarının yükselmesiyle genç işgücüne olan talep de azalmıştır (Gündoğan, 2001:17).

2.4. TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİNİN ORTAYA ÇIKARDIĞI SONUÇLAR

Genç işsizlik konusu çok boyutlu bir konu olması nedeniyle hem makro hem de mikro açıdan birçok problemi de beraberinde getirmektedir. Genç işsizliğinin beraberinde getirmiş olduğu olumsuzluklar genel itibariyle; ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunlar şeklinde sınıflandırılmaktadır.

Genç işsizliğin mikro etkilerine bakıldığında işsiz bireylerin maddi ve psikolojik olarak birçok sorunla karşılaşabileceği gözlemlenmektedir. Genç işsizliğin gelir üzerindeki etkisi üç şekilde ifade edilmektedir. Birincisi çalışmayan gençler hem aile bireylerini hem de kendisini gelir kaybına uğratarak bu durumdan olumsuz olarak etkilemektedirler. İkincisi gençler çalışır durumda olmadığından üretime katılmayıp eksik istihdam durumu ortaya çıkmaktadır. Üçüncü etki ise genellikle işsizlik sigortasının yoğun bir şekilde kullanıldığı ülkelerde görülmektedir. Bu etkinin sonucuna göre genç işsizlerin sayısındaki artış kamu maliyesine ve ülke ekonomisine ek olarak bir yük getirmektedir (Taşçı ve Darıcı, 2009:140).

Genç işsizliğin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından yüksek maliyetli bir sorun olduğu görülmektedir. Makroekonomik dengeler açısından genç işsizliği, tasarrufların azalmasına, sosyal güvenlik gelirlerinde kayıba ve sağlık harcamalarında artışa sebep olabilmektedir. Dahası ülkelerdeki teknolojik gelişmelerin gerisinde kalabilmekte küresel ekonomide rekabet gücünü hem bu gün hem de gelecekte kaybetmektedir (Pirler, 2007:148).

İnsan sosyal bir varlık olduğundan dolayı bulunduğu çevreyi etkiler ya da çevreden etkilenir. Bu bağlamda işsiz bireyler, toplumsal işbölümünün dışında bırakılarak toplumsal bütünleşmesi engellemekte ve toplumdan kopmaya sebep olabilmektedir. Gençlerin yetişkinlere oranla daha fazla işsiz olması ve gençlerin bu süreçte yeterli destek alamamaları hem kendilerini hem de tüm toplumu etkileyecek sonuçların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Gençler yaşadıkları işsizliğin, kendi yetersizliklerinden çok sistemdeki eksikliklerden kaynaklandığını düşünür ve topluma yabancılaşmaya başlamaktadırlar (Çetinkaya, 2008:25)

Bireyler için önemli bir sosyal faaliyet olan çalışma eylemi karşısında, çalışmakta olan bireyler bazı sosyal olumsuzluklarla karşılaşabilmektedir. İşsiz kalan birey çalışma hayatında kazanacağı sosyalleşme, statü, insanlarla etkili iletişim gibi faaliyetlerden uzak kalıp kendini nitelikli toplumdan soyutlaştırmaktadır (Işıkoğlu, 2013:28).

Gençler yasal yollarla iş sahibi olamadığı için yasa dışı işlere girmekte ve suça bulaşmaktadır. İş bulamayan gençler arasında uyuşturucu kullanma, çeteleşme ve vandalizm gibi toplumsal sorunlar arasında doğrudan bir bağ söz konusudur. (Gündoğan, 2001:31). Ayrıca genç işsizliği boşanma oranının yükselmesine ve

işsizlerin önemli bir bölümünün ortalama evlenme yaşının üzerinde olmasına rağmen bekâr olmalarına sebep olmaktadır. Genç erkekler arasındaki işsizliğin yaygınlığından dolayı evlenme çağında olan gençlerin evlenmesini geciktirmektedir. Genç işsizliği, gençlerin evliliklerini geciktirerek veya engelleyerek aile kurumunun oluşturulmasında da sorunlara sebep olabilmektedir (Adak, 2010:111).

Genç işsizliğin ortaya çıkardığı etkilerden bir diğeri ise psikolojik sorunlardır. Gençlerin işsiz kalması durumunda güven duygularını ve kontrol mekanizmasını kaybettikleri, mesleki anlamda edindiği bilgileri kullanamaması nedeniyle de yeteneklerini körelttikleri görülmektedir. Yaşanan bu durum gençlerin cesaretini azaltmakta, motivasyonunu düşürmekte ve daha aktif biri olmak yerine pasif biri olmasına sebep olmaktadır. İşsiz kalan bireylerin motivasyonlarını düşürmeleri yeni bir iş arama sürecinde başarısını da etkilemekte ve kişinin yeni bir iş bulabilmesinde zorluklar yaşamasına ve yeni iş aramaktan vazgeçmesine sebep olmaktadır. Genel olarak işsizlikle karşılaşan gençlerde görülebilecek psikolojik sorunlar arasında; öncelikle sağlıklarının bozulması, tükenmişlik sendromuna girmeleri, geleceğe yönelik planlarında ümitlerinin olmaması, kaygı bozukluklarının artması, iş aramayı bırakıp kabullenilmiş bir vazgeçiş içerisine girmeleri, hayattan zevk almamak ve asosyal bir hayatı tercih gibi daha pek çok olumsuzluk yaşanabilmektedir (Güler, 2005:377). Bunun yanı sıra kötü alışkanlık ve bağımlılıklar, suç oranlarının yükselmesi, evliliklerinin boşanma ile son bulması ve intihar gibi eğilimler artmakta ve uzun süre devam eden işsizlik dönemlerinde işsizliğin kişilerde birçok sağlık sorunlarına neden olduğunu görülmektedir. Ayrıca işsizliğin bireylerin stres düzeyini arttırdığı, ağır depresyon, umutsuzluk, içine kapanma, savunma mekanizmasını kaybetmesi, özsaygının yitirilmesi gibi birtakım psikolojik rahatsızlıklara da yol açtığı bilinmektedir (Bulut, 2011: 25).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI VE EKONOMETRİK MODEL

3.1. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde çalışmada ele alınan konuyla ilgili olarak Türkiye’de ve Dünya’da yapılan çalışmalara ilişkin literatür taraması yapılmıştır.

3.1.1. Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Kabaklarlı ve Gür (2011), çalışmalarında Türkiye için 2005-2010 dönemi aylık verilerini kullanarak Johansen eşbütünleşme analizi ile ekonomik büyüme, sabit sermaye yatırımları, verimlilik ve enflasyonun genç işsizlik üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışmanın ampirik sonuçları genç işsizlik ve diğer değişkenler arasında anlamlı bir uzun dönem ilişkisinin varlığını göstermektedir. Enflasyon ve verimlilik uzun dönemde genç işsizlik üzerinde pozitif bir etki yaratırken, ekonomik büyüme ve sabit sermaye yatırımların genç işsizlik üzerindeki etkisi ise negatif olarak belirlenmiştir.

Sayın (2011), çalışmasında Türkiye’de 1988-2010 yılları için eğitim ve ekonomik büyümenin genç işsizliği üzerinde, etkisinin olup olmadığını VAR modelini kullanarak incelemiştir. Orta ve yükseköğretim okullaşma oranının yanında GSYH artış hızı ile ifade ettiği ekonomik büyüme oranının genç işsizlik üzerinde etkili olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmaya göre ekonomik büyüme ve yükseköğretim okullaşma oranlarının, genç işsizliğini azaltmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İzgi (2012), çalışmasında Türkiye’de eğitim unsurunun genç işsizliği ile olan ilişkisini ele almıştır. Yazar, çalışmasında 1988-2008 döneminde eğitim hayatının içinde olan ve eğitim hayatı dışında olan genç işsizleri ayrı ayrı ele almış ve bu iki

grubu cinsiyete göre ayırarak analiz etmiştir. Çalışmada istatistiksel analiz yöntemi ile eğitilmiş ve eğitimsiz işsiz gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda eğitimin genç işsizliğini azaltan önemli bir unsur olduğu, çalışmanın temel sonucudur.

Çondur ve Bölükbaş (2014), çalışmalarında 2000-2010 dönemi Türkiye'deki genç işsizlik sorunu ile GSYH ve ÜFE arasındaki ilişki Granger Nedensellik Analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, genç işsizlikten GSYH'ya doğru bir nedensellik söz konusudur. ÜFE'den de Gİ ve GSYH'ya doğru bir nedensellik olduğu görülmüştür. Türkiye'de GSYH ile ÜFE'de meydana gelen herhangi bir değişimin doğrudan ya da dolaylı olarak genç işsizliğini etkileyebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Günaydın ve Çetin (2015), Türkiye için 1988-2013 dönemi verilerini kullanarak kişi başına reel gelir, ticari açıklık, enflasyon ve doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının genç işsizlik üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışmalarında ARDL sınır testi yaklaşımı ve vektör hata düzeltme modeline dayalı Granger nedensellik testini kullanmışlardır. Uzun ve kısa dönemde kişi başına reel gelir, ticari açıklık ve doğrudan yabancı sermayenin genç işsizlik üzerinde negatif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirlenirken, enflasyon ile genç işsizlik arasında uzun ve kısa dönemde anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bayrak ve Tatlı (2016), 1988-2014 yılları arasında Türkiye için yükseköğretim okullaşma oranı, ekonomik büyüme oranı ve ÜFE'nin genç işsizliğine etki edip etmediğini Genişletilmiş Dickey-Fuller birim kök testi (ADF) ve ARDL sınır testi ile analiz etmişlerdir. Yükseköğretim okullaşma oranı ve ÜFE'nin genç işsizliğini istatistiksel olarak anlamlı ve negatif etkilerken, ekonomik büyümenin genç işsizliğini istatistiksel olarak anlamsız ve negatif etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Sertkaya ve Okur (2016), çalışmalarında Türkiye'de 1988- 2014 yılları arasında birim kök testleri, eş bütünleşme analizi, vektör hata düzeltme modeli ve Granger nedensellik analizi ile hem uzun hem kısa dönem için Genç İşsizlik Oranı ile Enflasyon Oranı, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla ve Yükseköğretim Okullaşma Oranı

arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Ekonomik büyüme enflasyon ve yükseköğretim okullaşma oranından genç işsizliğine doğru tek yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Çundur ve Şimşir (2017), çalışmalarında Türkiye’de 1991-2016 yılları arasında en küçük kareler tahmin yöntemi ile ekonomik büyüme ve eğitim harcamalarının genç işsizlik üzerindeki etkisini araştırmak için zaman serisi analizi yapmışlardır. Eğitim harcamalarının GSYH’daki payındaki bir artış genç işsizliği artırırken, GSYH’daki büyümenin ise genç işsizliğini azalttığı sonucuna ulaşmışlardır.

Gülel ve Tunca (2017), çalışmalarında Türkiye’de 2015 yılı için mekansal ekonometri çerçevesinde İBBS-2 kapsamında 26 farklı bölge için bölgeler arası mekansal etkileşim ile demografik ve ekonomik değişkenlerin genç işsizliği üzerindeki etkisini araştırmışlardır. GSYH, meslek lisesine kayıt oranı, lise eğitiminden daha düşük seviyede olanların işgücüne katılım oranı, yükseköğretim okullaşma oranı, TÜFE, göç oranı, genç işgücü oranı ve 15 yaş ve üstü kadın işgücü oranının genç işsizliği üzerindeki etkisinin araştırıldığı çalışmada ülkemiz için genç işsizliğinin mekânsal etkilerinin oldukça kuvvetli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Temel makroekonomik değişkenlerin genç işsizliği üzerindeki etkilerinin sınırlı kaldığını belirterek, genç işsizliği üzerinde asıl etkili olan unsurların mikro unsurlar olduğunu vurgulamışlardır. Bu çerçevede genç işsizliği için asıl önemli olanın gençlerin bilgi birikimi ve yetenekleri olduğu, çalışmada vurgulanan bir diğer sonuçtur.

Sönmez ve Özerkek (2018), çalışmalarında 2004-2013 yılları için İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırılması 2 (İBBS-2) düzeyinde Türkiye’de 26 farklı bölgede ki genç işsizliğinin nedenlerini çeşitli makroekonomik ve demografik değişkenler kullanarak Arellano-Bond dinamik panel yöntemi ile tahmin etmişlerdir. Türkiye’de enflasyon ve görelî kohort büyüklüğünün bölgesel genç işsizliğini etkilediği fakat dışa açıklığın ve ekonomik büyümenin anlamlı bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada genç işsizlik probleminin çözümünde bölgelerin karakteristik özelliklerinin de dikkate alınmasının gerekliliği de vurgulanmıştır.

Ekiz ve Özel (2020), çalışmalarında 2009-2019 dönemi için Türkiye’de genç işsizliğine etki eden ekonomik ve sosyal unsurları araştırmışlardır. GSYH, ithalat, ihracat, göç, enflasyon, iş kurmak için gereken süre, okuryazarlık oranı, yükseköğretimde net okullaşma oranı ve gençlerde doğurganlık oranı gibi değişkenlerin genç işsizliği üzerindeki etkisini ilk olarak en küçük kareler (EKK) yöntemi ile sonrasında ise değişkenler arasındaki çoklu iç ilişki nedeniyle ikinci aşama olan Ridge tahmin edicisini kullanmışlardır. Okuryazarlık oranı, iş kurmak için gereken süre, yükseköğretimde net okullaşma oranı ve gençlerde doğurganlık oranı genç işsizliğini pozitif yönde etkilerken diğer unsurların negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Güney ve Cin (2020), Türkiye ve birçok Avrupa Birliği üye ülkeleri için 1991-2016 yılları arasında GSYH, doğrudan yabancı yatırımlar, enflasyon oranı ve finansal krizlerin genç işsizliği ve genel işsizliği üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışmada panel veri analizi kullanmışlardır. GSYH’daki artışın, enflasyon oranının ve doğrudan yabancı yatırımların hem genel hem de genç işsizlik oranlarını negatif etkilediği; finansal krizlerin ise genel ve genç işsizlik oranlarını arttırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Aydos ve Toker (2021), çalışmalarında 2014-2016 dönemi için Türkiye’de eğitim seviyelerine göre genç işsizliği üzerinde etkili olan faktörleri araştırmışlardır. Bu amaç doğrultusunda eğitim seviyelerine göre genç işsizliği genelleştirilmiş sıralı logit modeli ile analiz etmişlerdir. Bağımlı değişken genç işsizliği iken, Bağımsız değişkenler ise cinsiyet, medeni durum, bölge, doğduğu ilde yaşama gibi demografik faktörlerin yanında, işverene başvurma, yakınlarından rica, İŞKUR’a başvurma ve özel istihdama başvurma gibi iş arama kanallarından ve iş tecrübesi değişkenlerinden oluşmaktadır. Analiz sonuçlarına göre iş arama kanallarından sadece yakınlarından ricada bulunma kanalı genç işsizliğe olumlu katkıda bulunmaktadır. Doğduğu ilde yaşayıp belirli bir sosyal çevreye sahip olan eğitilmiş gençlerin, diğerlerine göre işsiz olma olasılıkları daha düşük iken gelişmiş bölgelerde yaşayanların eğitilmiş genç işsiz olma olasılığı daha yüksektir. Ayrıca, kadınların erkeklere göre eğitilmiş genç işsiz olma olasılığının daha fazla olduğu, evlilerin bekarlara göre eğitilmiş genç işsiz olma olasılığının daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.1.2. Dünya’da Yapılan Çalışmalar

Akhtar ve Shahnaz (2005), Pakistan için 1991- 2004 dönemi verilerini kullanarak genç işsizliğin belirleyicilerini ampirik olarak incelemişlerdir. Yazarlar genç işsizlik ile ekonomik büyüme arasında negatif yönlü bir ilişki tespit etmişlerdir. Kamu sektörü yatırımlarının genç işsizliği arttırıcı bir etkisi olurken, özel sektör yatırımlarının genç işsizliği azaltıcı etkisinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Choudhry vd. (2010) çalışmasında 75 ülke için 1980-2005 yılları arasındaki verileri kullanarak panel veri analiziyle birlikte işsizlik ile finansal krizler arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Kriz değişkeninin genç işsizlik üzerinde pozitif ve istatistikî olarak anlamlı bir etkisinin olduğunu GMM panel regresyon modeli tahmin sonuçlarına göre kanıtlamışlardır.

Arpaia ve Curci (2010), çalışmalarında 2008-2009 ekonomik durgunluğundan sonra Avrupa Birliği ülkeleri için işsizlik, çalışma saati ve ücreti ekseninde işgücü piyasası düzenlemelerinin geniş bir analizini yapmışlardır. Büyük durgunluktan sonra gençlerin işsizlik oranlarında büyük bir artış olduğunu vurgulamışlardır.

Perugini ve Signorelli (2010), çalışmalarında 1999-2006 dönemi için Avrupa Birliği ülkelerini doğu-batı olarak ayrıştırarak genç işsizliği etkileyen faktörleri dinamik mekânsal panel veri analizi ile incelemişlerdir. Ücret yönetim politikasının, genç işsizliğini azaltmada pozitif bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Msigwa ve Kipesha (2013), 2006 yılı için çoklu lojistik regresyon modeli yardımıyla Tanzanya ekonomisinde genç işsizliği etkileyen faktörleri araştırmışlardır. Ampirik sonuçlara göre eğitim, coğrafi mekan cinsiyet, medeni hal ve yeteneklerin genç işsizliği anlamlı bir şekilde açıkladığı sonucuna ulaşmışlardır.

Caporale ve Gil-Alana (2014), çalışmalarında 1980-2005 dönemi için 15 Avrupa ülkesinde genç işsizliğin ekonomik belirleyicilerini ve istatistiksel özelliklerini araştırmışlardır. GSYH, genç işsizlik oranı ve enflasyon arasındaki ilişkiyi uzun hafızalı ve otoregresif modeller ile fraksiyonel eşbütünleşme analizi

çerçevesinde inceleyen yazarlarımız enflasyon ve GSYH ile genç işsizlik arasında uzun dönemde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Göçer ve Erdal (2015), çalışmalarında 2006-2012 dönemi için Avrupa Birliği'ne üye olan 28 ülke (AB28) ortalamasının üzerinde olan 18 tane Orta ve Doğu Avrupa ülkesini ele alan yazarlar panel veri analizi ve eşbütünleşme testi ile ekonomik büyüme ve genç işsizlik arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ülkelerdeki genç işsizlik oranının çok fazla olması durumunda, ekonomik büyümenin bile genç işsiz oranını azaltamayacağı sonucuna ulaşmışlardır.

Sam (2015), çalışmasında Kenya ekonomisi için 1979-2012 yılları arasında genç işsizliğin ekonomik belirleyicilerini araştırmıştır. GSYH, dış borç, nüfus, doğrudan yabancı yatırım ve genç işsizlik arasındaki ilişkiyi ARDL testi ile analiz eden yazar, bu değişkenlerin Kenya'da ki genç işsizliğin önemli ölçüde ekonomik belirleyicileri olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Dagume ve Gyekye (2016), çalışmalarında 2013 yılı için Güney Afrika'nın Limpopo eyaletinin Vhembe ilçesinde gençlere ilişkin kırsal işsizliğin nedenlerini araştırmışlardır. Çalışmada cinsiyet, yaş, ırk, medeni hal, iş tecrübesi, coğrafi konum, eğitim düzeyi ve staj/kurs eğitimi gibi genç işsizliğe etki eden sosyo-demografik unsurları ele alan yazarlar analiz için ikili lojistik regresyon modelini kullanmışlardır. Çalışmada, özellikle staj/kurs eğitimi ve iş tecrübesinin genç işsizliği azaltmakta en önemli unsurlar olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

3.2. MODEL VE VERİ SETİ

Çalışmada Düzey-2 bölgesi kapsamında genç işsizliğin modellenmesinde genç işsizlik oranı, reel GSYH, enflasyon oranı, sabit sermaye yatırımlarının GSYH içindeki payı ve genç işgücünün toplam işgücü içerisindeki payı kohort etkisi açıklayıcı değişkenler olarak kullanılmıştır. Panel veri analizinde, İBBS-2 düzeyinde 2004-2019 yıllarına ait veriler yer almakta olup tüm veriler, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Bölgesel İstatistikler 'den elde edilmiştir. Analizlerde yıllık frekansta veriler ve logaritmik dönüşüm yapılmasının ardından kullanılmıştır. Ampirik tahminde kullanılan modeldeki değişkenlere ilişkin açıklamalar Tablo 3.1.'de yer almaktadır.

Tablo 3.1. Değişkenlere İlişkin Açıklamalar

Değişkenler	Veri	Beklenen İlişki	Veri kaynağı
Lyun	Genç İşsizlik Oranı (15-24 yaş arası) (%)		TÜİK
Lgdp	Kişi başına GSYH (TL)	NEGATİF	TÜİK
Lenf	Enflasyon oranı (%)	NEGATİF	TÜİK
Lprod	Sabit yatırımların Reel GSYİH içerisindeki payı (%)	NEGATİF	TÜİK
Lkohort	Bölgesel genç iş gücü (15-24 yaş arası)/ bölgesel iş gücü	NEGATİF	TÜİK

Literatürde Reel GSYH ile işsizlik arasında Okun Yasası(1962)'na dayandırılan şekilde ters yönlü bir ilişkinin varlığından söz edilmektedir. Okun Yasası'na göre ekonomik büyüme sonucunda üretim artmakta üretim artması daha fazla işgücüne ihtiyaç duyulmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda Okun Yasası'na göre ekonomik büyüme ile işsizlik arasında ters yönlü bir ilişki beklenmektedir.

Çalışmada genç işsizlik oranı ile ilişkisi ele alınan bir başka değişken ise enflasyondur. Literatürde enflasyon ile işsizlik ilişkisini ortaya koyan Phillips eğrisine göre kısa dönemde enflasyon ile işsizlik arasında ters yönlü ilişki söz konusu iken uzun dönemde enflasyon artsa dahi işsizlik rakamları doğal işsizlik oranının üzerine çıkmayacaktır.

Çalışmada kullanılan açıklayıcı değişkenlerden bir diğeri ise sabit yatırımların Reel GSYH içerisindeki payı olmuştur. Harrod-Domar büyüme modellerinde üretimi artırmanın temel koşulu yatırımlar olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, yatırımlardaki artışın üretim vasıtasıyla genç işsizlik oranlarını düşürücü bir etki oluşturacağı tahmin edilmektedir. Ekonomilerde sabit yatırımların

artması daha fazla işgücünün istihdam edilmesine neden olacağından modelde beklenen ilişki negatif yönlüdür. Bir başka ifade ile çalışmada kurulan modelde sabit sermayenin reel GSYH'daki payının işsizlik ile arasında ters yönlü bir ilişki beklenmektedir.

Çalışmada açıklayıcı değişken olarak kullanılan değişkenlerden bir diğeri ise bölgesel düzeyde genç iş gücünün iş gücü içindeki payıdır. Genç işgücünün işgücü içerisindeki payının genç işsizlik ile ilişkisi negatif yönde beklenmektedir.

Çalışmada esas alınan regresyon modeli aşağıda verilmektedir.

$$lyun_{it} = \beta_0 + \beta_1 lgd_{it} + \beta_2 lenf_{it} + \beta_3 lprod_{it} + \beta_4 lkohort_{it} + u_{it}$$

(1)

$$u_{it} = \mu_{it} + v_{it} \quad (2)$$

(2) numaralı denklemde u_{it} gözlenemeyen birim etkiyi, v_{it} hata terimlerini göstermektedir. μ_{it} ise değişmeyen zaman etkisini tanımlamaktadır (Baltagi, 2005: 11).

3.3. ANALİZ SONUÇLARI

İlk olarak çalışmada kullanılan değişkenlere ait betimleyici istatistikler ele alınmış sonuçlar Tablo 3.2.'de verilmiştir.

Tablo 3.2. Değişkenlere ait betimleyici istatistikler

Değişkenler	Gözlem sayısı	Ortalama	Standart hataları	Minimum değerleri	Maksimumu değerleri
Lyun	416	1,645427	0,0755416	1,371068	1,784261
Lgdp	416	4,191253	0,2893870	3,486147	4,938510
Lenf	416	0,971882	0,1231799	0,621176	1,261501
Lprod	416	1,321671	0,2616661	0,619349	2,075190
Lkohort	416	1,662537	0,6377559	1,470701	1,792006

Panel regresyon tahmininde kullanılması gereken modelin tahmininde tesadüfi etkiler modeli mi, sabit etkiler model mi yoksa havuzlanmış regresyon modelinin kullanılmasının mı gerektiğine çeşitli testler sonucunda karar verilmektedir. Bu doğrultuda, Tablo 3.3.'de modelin seçiminde kullanılan test sonuçları yer almaktadır.

Yapılan testler sonucunda modelde hem birim, hem de zaman etkisinin varlığı belirlenmiştir. Bu noktadan sonra modelin sabit yada tesadüfi etkilere olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Sabit ve tesadüfî etkiler arasındaki en önemli farklardan birisi birim etkilerin yada zaman etkilerinin bağımsız değişkenlerle

korelasyonlu olmasıdır. Eğer aralarında korelasyon yok ise tesadüfi etkiler modeli geçerlidir yada etkindir. Burada H_0 hipotezi “Açıklayıcı değişkenler ve birim(zaman) etki arasında korelasyon yoktur” şeklinde iken, alternatif hipotez ise “Açıklayıcı değişkenler ve birim(zaman) etki arasında korelasyon vardır.” şeklindedir. Bu etkilerin sabit mi yoksa tesadüfi mi olduğunun karar verilmesi için Hausman (1978) ve Dirençli Hausman testi tarafından geliştirilen spesifikasyon testi kullanılmıştır. Her iki test sonucuna göre olasılık değeri 0,05’den küçük olduğundan H_0 hipotezi reddedilmektedir. Bir başka ifade ile her iki test sonucuna göre de açıklayıcı değişkenler ve birim(zaman) etki arasında korelasyon vardır. Bu nedenle de uygun model iki yönlü sabit etkiler modelidir.

Tablo 3.3. Tahmin Edilen İki Yönlü Sabit Etkiler Modeli

	Katsayılar	Standart hata	t istatistik değerleri	Olasılık değerleri
Lgdp	0,9205193	0,574245	16,03	0,0000***
Lenf	-0,0386683	0,220664	-1,75	0,0810
Lprod	-0,7038812	0,0235988	-29,83	0,0000
Lkoy	0,1879719	0,426412	4,41	0,0000
$R^2=0,9541$				
Gözlem sayısı :416				
F değeri:170,58(0,0000)				

Bu noktadan sonra tahmin edilen iki yönlü sabit etkiler model sonucuna göre panel veri temel varsayımları test edilmektedir. Tablo 3.4.’de iki yönlü sabit etkiler modelinin istatistiksel varsayım test sonuçları yer almaktadır.

Tablo 3.4. Model seçiminde kullanılan test sonuçları

	Testler	İstatistik değeri	Olasılık değeri
Sabit Model	Hausman Testi	63,16	0,0000
Tesadüfi model		681,60	0,0000
Sabit model	Dirençli Hausman testi	60,96	0,0000
Tesadüfi model		12,48	0,0141
Sabit model	Ortalama VİF değeri	1,50	
İki Yönlü Sabit Model	Breusch Pagan Cook-Weisberg Testi	18,46	0,0000
İki Yönlü Sabit Model	Değiştirilmiş Wald Testi	553,78	0,0000
İki Yönlü Sabit Model	Friedman Testi (1937)	25,276	0,4470
İki Yönlü Sabit Model	Pesaran Testi (2004)	2,147	0,0318
İki Yönlü Sabit Model	Frees Testi (1995,2004)	5,513	Alpha 0,10:0,1612 Alpha 0,05:0,2116 Alpha 0,01:0,3125
İki Yönlü Sabit Model	Durbin Watson Testi	0,49297	
İki Yönlü Sabit Model	Değiştirilmiş Bhargava vd Baltagi-Wu LBI Testi	0,74620	

Tablo 3.4.'de yer alan iki yönlü sabit etkiler modeli ancak spesifikasyon hatalarının test edilmesinin ardından yorumlanması gerektir. Bu nedenle bu noktadan sonra spesifikasyon hatalarının test edilmesine başlanmıştır. İlk olarak heteroskedasite'nin varlığının test edilmesine başlanmıştır. Bilindiği üzere ekonometrik analizlerde heteroskedasitenin varlığı sınanmakta olup yatay kesit birimler içerisinde hata süreci homoskedastik iken varyansının birimlere göre değişkenliği test edilmektedir. Birimlere göre heteroskedasitenin değiştirilmiş Wald testi ile sınanması için kurulan H_0 hipotezi “varyanslar birimlere göre homoskedastiktir” şeklindedir (Yerdelen Tatoğlu, 2018:221). Tablo 3.4.'de yer alan değiştirilmiş Wald testi sonuçlarına göre H_0 reddedilmektedir. Yani birimlere göre heteroskedasitenin olduğu sonucu elde edilmiştir.

Çalışmada sabit etkiler modelinde otokorelasyonun varlığının belirlenmesi amacıyla Bhargava, Franzini ve Narendranathan tarafından önerilen Durbin Watson testi ve Baltagi-Wu tarafından önerilen yerel en iyi değişmez test istatistiklerinin elde edilmesi için önceki modellere AR(1) kalıntısı ilave edilerek sabit etkiler modeli ile tahmin yapılmıştır. Her iki test sonucu için sadece test istatistikleri hesaplanırken olasılık değerleri hesaplanmamıştır. Hesaplanan her iki test istatistik değerinin 2'den küçük olması durumunda otokorelasyonun varlığı kabul edilmektedir (Yerdelen Tatoğlu, 2018:226). Tablo 3.4.'den görüldüğü üzere Durbin Watson Test istatistiği 0,49297264, Değiştirilmiş Bhargava vd Baltagi-Wu LBI Test istatistiği ise 0,7462072 olarak hesaplanmıştır. Her iki değerinde 2'den küçük olması nedeniyle sabit etkiler modeli için otokorelasyonun var olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Panel veri modellerinin temel varsayımlarından birisi hata terimlerinin birbirinden bağımsız olmasıdır. Ancak yapılan birçok modellemede yatay kesitler arasında birimler boyunca korelasyonun olduğu görülebilmektedir. Bu durum otokorelasyon ve heteroskedasite de olduğu gibi korelasyon matrisinin varlığının sınanmasını gerektirmektedir. Sabit etkiler modelinde birimler arası korelasyon varlığının sınanması için Breusch-Pagan Lagrange Çarpanı hesaplanmış istatistik değeri 682,00 olarak bulunmuştur. Sonuçlara göre birimlerarası korelasyonun olmadığı yönündeki H_0 hipotezi reddedilerek korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Birimler arası korelasyonun test edilmesinde kullanılan bir başka test ise Pesaran(2004) testidir. Bu test $T < N$ durumunda birimler arası korelasyonun test

edilmesinde kullanılmaktadır. Pesaran (2004) olasılık değeri $0,0318 < 0,05$ olduğundan H_0 hipotezi reddedilerek korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Birimler arası korelasyonu test eden bir başka test olan Friedman(1937) test sonucu olasılık değeri $0,4470 > 0,05$ olduğundan H_0 hipotezi reddedilememiş birimler arasında korelasyonun var olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Her iki testten elde edilen sonuçlar birbiri ile farklı sonuçlar vermesi nedeniyle bir başka test olan Frees (1995,2004)'den yararlanılmıştır.

Spesifikasyon test sonuçlarına göre modelde ;

- Çoklu doğrusal bağlantı sorununun olmadığı,
- Heteroskedasite sorununun var olduğu,
- Otokorelasyon sorununun var olduğu,
- Birimler arası korelasyon sorununun var olduğu belirlenmiştir.

Tahminlerde ortaya çıkan istatistikî sorunlar nedeniyle sabit etkiler modelinin tahmininde dirençli tahminciler kullanılmıştır. Havuzlanmış en küçük kareler de heteroskedasite, otokorelasyon ve birimler arası korelasyona karşı dirençli Driscoll ve Kraay tahmincisi kullanılmış ve elde edilen son model sonuçları Tablo 3.5.'de verilmiştir.

Tablo 3.5. Sabit Etkili Model Tahmin Sonuçları

Değişken	Katsayı	Driscoll/Kraay Standart Hatası	t istatistik değerleri	Olasılık değeri
Lgdp	0,6479115	0,0164699	39,34	0,0000
Lenf	0,0009744	0,0080338	0,12	0,9050
Lprod	-0,6839227	0,0214729	-31,85	0,0000
Lkoh	0,2388168	0,0762936	3,13	0,0070
Cons	0,5642017	0,1663349	-3,39	0,0040
F testi:464,95(0,000)				
$R^2=0,7911$				

Tahmin sonuçlarına göre, ekonomik büyüme ve genç işgücünün toplam işgücündeki oranındaki artış genç işsizliği artırıcı etkide bulunurken, sabit yatırımların GSYH'daki oranındaki artışında genç işsizliği azaltıcı yönde etkilediği görülmektedir.

Modele bir bütün olarak bakılması durumunda modelde kullanılan değişkenlerin %79 oranında modeli açıkladığı görülmektedir. F test sonuçlarına göre anlamlı olup parametrelerden sadece enflasyonun olasılık değerinin 0,05'den büyük olması nedeniyle istatistiksel olarak modelde anlamlı olmadığı görülmektedir.

Modele göre ekonomik büyümenin işsizlik ile arasındaki beklenen ilişkinin aksine pozitif yönlü olduğu görülmektedir. Ekonomik büyümedeki %1 oranındaki artış beklenenin aksine genç işsizlik oranını %0,64 artırmaktadır. Sabit sermayenin GSYH'daki oranında oluşan %1'lik artış genç işsizlik oranını %0,68 azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Genç işgücünün toplam işgücü içerisindeki oranının %1 artması ise genç işsizlik oranını %0.23 artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

SONUÇ

Ülke ekonomilerinin istihdam yapısı ve işsizlik rakamlarının boyutu ekonomilerin gelişmişlik ve sosyal kalkınma düzeylerinin önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun işsizlik olgusunun gerekçesi ülkeden ülkeye farklılık gösterse dahi olgu ekonomik ve siyasal tartışmaların odağında yer almaya devam etmektedir. Genç işsizlik, gerek küreselleşme, bilgi ve teknoloji çağının getirdiği genel sorunlar, gerekse de, işgücü piyasalarının kendi iç dinamiklerinin yarattığı sorunlardan kaynaklanabilmektedir. Bu noktadan yola çıkan çalışmada Düzey-2 bölgesi kapsamında genç işsizliği panel veri analizi ile modellenmiştir. Çalışmada bağımlı değişken olarak genç işsizlik oranı, bağımsız değişken olarak reel GSYH, enflasyon oranı, sabit sermaye yatırımlarının GSYH içindeki payı ve genç işgücünün toplam işgücü içerisindeki payı kohort etkisi açıklayıcı değişkenler olarak modele dahil edilmiştir. Çalışmanın veri seti İBBS-2 düzeyinde 2004-2019 yıllarına ait verilerden oluşmakta olup veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Bölgesel İstatistiklerinden elde edilmiştir. Reel GSYH ile işsizlik arasında Okun Yasası(1962)'na dayandırılan şekilde ters yönlü bir ilişkinin varlığı ve yönü, enflasyon ile işsizlik ilişkisini ortaya koyan Phillips eğrisine göre kısa dönemde enflasyon ile işsizlik arasında ters yönlü ilişkinin varlığı ve yönü, Harrod-Domar büyüme modellerinde sabit yatırımlardaki artışın üretim vasıtasıyla genç işsizlik oranlarını düşürücü bir etkisinin varlığı ve yönü, son olarak genç işgücünün işgücü içerisindeki payının genç işsizlik ile ilişkisinin varlığı ve yönü belirlenmek istenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Türkiye'de Okun yasası'nın kısa dönemde geçerli olmadığı, Phillips eğrisine göre kısa dönemde enflasyon ile işsizlik arasında ters yönlü ilişkinin var olmadığı, genç işgücünün işgücü içerisindeki payının artmasının genç işsizliği daha da artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgulara göre sadece Harrod-Domar büyüme modellerinde sabit yatırımlardaki

artışın üretim vasıtasıyla genç işsizlik oranlarını düşürücü bir etkisinin varlığı ve yönü beklenen şekilde teoriye uygun olarak negatif olduğu belirlenmiştir.

Ülke geleceğinin teminatı olan gençlerin işgücü piyasası içerisine hızlı bir şekilde giriş yapabilmesi için etkin istihdam politikalarının geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Elde edilen sonuçlardan görüldüğü üzere Türkiye’de istihdam yaratmayan bir büyümenin varlığından söz etmemiz mümkündür. Yine istihdam içerisindeki gençlerin sayısının işsizlik oranını azaltması beklenirken daha da arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda elde edilen sonuçlardan yola çıkarak beklenen ilişkilerin yönünün farklı olması uygulanan istihdam politikalarının yanlışlığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda yükseköğretim kurumlarında katma değeri yüksek eğitim sisteminin geliştirilmesi, girişimci üniversite anlayışının yaygınlaştırılması, ara eleman yetiştirme programlarının geliştirilmesi, İŞKUR kapsamında mesleki eğitim sertifikalandırma sistemine dayanan meslek garantili istihdam fonlarının geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Pandemi süresinde tanışılan uzaktan eğitim platformunun etkinliğinin artırılarak eğitim sistemine bu yönde de gelişim sağlanmasının, genç işsizlikle mücadele kapsamında önemli bir politika önerisi olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abak, H. (2009). *Gençlerin İşsizlik Sorunu ve Mesleki Eğitimin Önemi*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Adak, N. (2010), “Sosyal Bir Problem Olarak İşsizlik ve Sonuçları”, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt:21, Sayı:2, s.105-116.
- Akcan, A. T. (2016). *1980 Sonrası Türkiye’de Uygulanan Politikaların İşsizlik Üzerine Etkileri ve İşsizliğin Belirleyicileri Üzerine Ampirik Analiz*, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Çanakkale.
- Akgün, M. (2019), *Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu Ve Bu Sorunun Çözümüne Yönelik İstihdam Politikaları*, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Akhtar, S. ve Shahnaz, L. (2005). “Understanding the Youth Unemployment Conundrum in Pakistan: Preliminary Empirical Macro-Micro Analysis”, Discussion Paper Series No. 4, *Center for Research on Poverty Reduction and Income Distribution*, Islamabad.
- Aktan, Ç. C. (2008). *Yeni İktisat Okulları*, 2. Basım, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Amedo, Kimberly (2018); “Frictional Unemployment with Examples, Causes, and Rates,”<https://www.thebalance.com/what-is-frictional-unemployment-examples-causes-rates-3305517> (Erişim Tarihi:06.01.2019).

- Appelbaum, E. (1979). *The Labor Market*. In A.S. Eichner (Ed.), *A Guide To Post Keynesian Economics*, The Macmillan Press Ltd, Pp.100-119.
- Arda, E. (2008), *Ekonomi El Sözlüğü*, İkinci Baskı, İstanbul, Beta Yayınları.
- Ardıç, K.; Aydın Y. (2011) *İktisat Okulları ve Emek Piyasaları*, İstanbul, Derin Yayınları.
- Aren, S. (1972). *İstihdam, Para ve İktisadi Politika*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Arpaia, A. ve Curci, N. (2010). EU Labour Market Behaviour During The Great Recession. *Economic Papers*, (405), 1-51
- Ata, N. (2007). “Türkiye’de İşgücü Piyasasının Yapısı ve Genç İşsizlik”, *TİSK Akademi*, Cilt: 2, Özel Sayı: 1, ss. 109-118.
- Ataç, B. (2006). “*Maliye Politikası*” (7. Baskı). Eskişehir: Etam Matbaa.
- Ataman, Ceylan B. (1998). “İşsizlik Sorununa Yeni Yaklaşımlar”. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. Cilt: 53, Sayı: 1, 59-72.
- Awogbenle, A. C., Iwuamadi, K. C. (2010). "Youth Unemployment: Entrepreneurship Development Programme As an Intervention Mechanism". *African Journal of Business Management*, 4(6), 831-835.
- Aydın, N. (2012). “İşsizlik, Beveridge Eğrisi Ve Türkiye İşgücü Piyasasına İlişkin Bir Değerlendirme”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 32, Kütahya, 2012, Ss. 119-132.
- Aydos, M. ve Demir, Y. D. D. Ç. (2021). “Eğitim Seviyelerine Göre Genç İşsizliğinin Ekonometrik Analizi: Türkiye Örneği”. *İzmir İktisat Dergisi* , Cilt: 36, Sayı: 1 109-126 . DOI: 10.24988/ije.202136108
- Bakkal, H. (2013). *Seçilmiş Dinamikler Bağlamında Türkiye’de İşsizlik (1980-2012)*. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Kocaeli.
- Bayrak, R. ve Tatlı H. (2016). “Short And Long Term Analysis Of Some Factors Effecting Youth Unemployment İn Turkey”. *Theoretical and Applied Economics*, 3(608), 229- 242.

- Bedel, E. F. (2014). *Genç İşsizlerde İşsizlik Deneyiminin Sosyolojik Analizi*. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Bekiroğlu, C. (2010). *Türkiye’de İşsizlik Sorununun Çözümlemesinde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi*. Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Biçerli, K. (2007). *Çalışma Ekonomisi*, 4. Baskı Beta Yayınları, İstanbul.
- Biçerli, K. (2009). *Çalışma Ekonomisi*, 5. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- Biçerli, K. (2014). *Çalışma Ekonomisi*, 8. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- Blanchflower, D. G. (1999). What can be Done to Reduce the High Levels of Youth Joblessness in the World. ILO.
- Bleakley H. ve Fuhrer Jeffrey C. (1997). “Shifts In The Beveridge Curve, Job Matching and Labor Market Dynamics”, *New England Economic Review*, 3(5) ss. 3-19.
- Bocutoğlu, E. ve Berber M. (2013). *Makro İktisada Giriş*, 2. Baskı, Ankara, Murathan Yayınevi.
- Bocutoğlu, E. (2011). *Makro İktisat Teoriler ve Politikalar*, 8.Baskı, Ankara, Murathan Yayınevi.
- Bocutoğlu, E. (2012). *Karşılaştırmalı Makro İktisat Teoriler ve Politikalar*, 5. Baskı Ankara, Murathan Yayınevi.
- Bozan, İ. (2016). İşsizlik mi, iş beğenmemek mi? Çalışma Hayatı Röportajı (Aljazeera Turk <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/issizlik-mi-begenmemek-mi>) Ziyaret Tarihi 7.06.2019.
- Bozdağlıoğlu Uyar Y. (2008). “Türkiye’de İşsizliğin Özellikleri ve İşsizlikle Mücadele Politikaları” *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:10 Sayı: 20, ss:48.
- Bulut, V. (2011). *Türkiye’de İşsizlik Süresini Etkileyen Faktörlerin Yaşam Çözümlemesi İle İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- Bulutay, T. (1995). *Employment, Unemployment and Wages in Turkey*, International Labour Organisation, Ankara, International Labour Office.
- Buluttekin, M. B., (2008). *Türkiye'deki Genç İşsizliği Sorununun Makroekonomik Boyutları ve "Avrupa İstihdam Stratejisi", Çerçevesinde Çözüm Politikalarının Belirlenmesi*. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır.
- Büyükakın, T. (2008). "Phillips Eğrisi: Yarım Yüzyıldır Bitmeyen Tartışma", *İ.Ü Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, N.39, 2008, s.149-152.
- Caporale, G. M., & Gil-Alana, L. (2014). "Youth Unemployment In Europe: Persistence And Macroeconomic Determinants". *Cesifo Working Paper*, 4696(4), 1-19.
- Casson, M. (1979). *Youth unemployment*. Springer, Great Britain.
- Choudhry, M. T., Marelli, E. ve Signorelli, M. (2010). "Youth Unemployment and the Impact of Financial Crises", *This Paper Were Presented at the 11th bi-annual EACES Conference*, University of Tartu, Estonia, August 26-28, 1-15.
- Çelik, K. (2006). *Unemployment Experience of Youth in Ankara and Şanlıurfa*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.
- Çetinkaya, E. (2010). Çetinkaya, E. (2010). "Genç İşsizliğin Teorik Açıklamaları". *Journal of Social Policy Conferences* , 0 (58) , 45-57 .
- Çetinkaya, E. (2008). *Türkiye'de Genç İşsizliği İle Mücadelede Aktif İşgücü Piyasası Politikaları*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya.
- Çoban, H. (2017). *Genç İşsizliği Sorunu: Türkiye-Ab Karşılaştırması*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- Çondur, F. ve Bölükbaş, M. (2014). "Türkiye'de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme". *Amme İdaresi Dergisi*, 47(2), 77-93.

- Çondur, F. ve Şimşir, N. C. (2017). “Türkiye’de Eğitim Harcamaları, Ekonomik Büyüme Ve Genç İşsizlik İlişkilerinin Analizi”. *The Journal of International Scientific Researches*, 2(6), 44-59
- Dagume M. A., ve Gyekye, A. (2016). “Determinants Of Youth Unemployment İn South Africa: Evidence From The Vhembe District Of Limpopo Province”. *Environmental Economics*, 7(4), 59-67.
- Deviren, N. ve Atasever G. (2011); “Ekonomik Küreselleşmenin Ulus-Devlet Üzerindeki Etkileri,” *Mevzuat Dergisi*, Sayı 164, s. 1-25.
- Dinler, Z. (2003). *İktisada Giriş*, 9. Baskı, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları.
- Dinler, Z. (2011). *İktisada Giriş*, 17. Baskı, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları.
- Doğan, G. (2012). *İstihdam Ve Genç İşsizlik*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Eğilmez, M. ve Kumcu, E. (2007). *Ekonomi Politikası Teori ve Türkiye Uygulaması*, 11. Baskı, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Ekiz, F. M. ve Örk Özel, S. (2020). “Genç İşsizliğini Belirleyen Unsurlar: Türkiye Örneği”. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 19 (39) , 1022-1045 . DOI: 10.46928/iticusbe.768646
- Erdayı, U. (2009). “Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye”, *Çalışma ve Toplum*, 3, 133-162.
- Erdut, Z. (1991). “Avrupa Topluluğu'nda İstihdam, İşsizlik ve İstihdam Politikası”, *Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1, Ankara, s.14
- Erol, S. I. (2013). “Gençlere Yönelik Aktif İstihdam Politikaları: Japonya, Kore, Çin ve Türkiye Örnekleri”, *TÜHİS*, Cilt: 24, Sayı:6, 15-43.
- Ferencak, M. Igor S. Mladen R. ve Dusan D. (2011); “Level of Frictional Unemployment in The Republic of Serbia” *XV International Scientific Conference on Industrial Systems*, 14-16 September, Novi Sad, Serbia, s. 1-6.
- Fisunoğlu, M. ve Köksel B. (2009). “Keynes Devrimi ve Keynesyen İktisat”. *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, 20(70), 31-66.

- Forstater, M. (2001). "Unemployment in Capitalist Economies: A History of Thought for Thinking About Policy", *Center for Full Employment and Price Stability*, Working Paper NO: 16, 1-21.
- Forstater, M. (2003). "Unemployment", Ed. by. John Edward King, *The Elgar Companion to Post Keynesian Economics*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Freeman, Richard B. (1979). "Why Is There A Youth Labour Market Problem?" *National Bureau of Economic Research*, Working Paper No. 365, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=261219, (24.11.2019).
- Germir, H. N. (2012). "*Türkiye’de İstihdam Politikalarının Etkinliği*", Ankara, Adalet Yayınevi.
- Göçer, İ. ve Erdal, L. (2015). The Relationship Between Youth Unemployment And Economic Growth İn Central And Eastern European Countries: An Empirical Analysis. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 173- 188.
- Görgün, B. Olgun, Ç.K ve Erbuğ, E. (2013). "Avrupa Ülkelerinde Ve Türkiye’de Genç İşsizliğin İstatistiksel Göstergelerle Analizi". *Hacettepe Üniversitesi Gençlik Araştırmaları Dergisi*. 1(2), 65.
- Görlich, D. Stepanok, I. Al-Hussami, F. (2013). *Youth Unemployment In Europe and The World: Causes, Consequences and Solutions: Kiel Policy Brief*, IfW. (No: 9). <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/70102/1/735082359.pdf>
- Gülel, F. E. ve Tunca, H. (2017). Investigation of youth unemployment in Turkey with spatial interaction. S. Koç, A. Orhan & M. Ç. Gözen (Ed.) *Unregistered Employment* içinde (s. 108-118).
- Güler K. B. (2005). "İşsizlik ve Yarattığı Psiko-Sosyal Sorunların Öğrenilmiş Çaresizlik Bağlamında İncelenmesi", *İstanbul Üniversitesi Dergisi*, Cilt: 55, Sayı: 1, 373-394.

- Güloğlu, B. ve İspir, B. (2011). “Doğal İşsizlik Oranı mı? İşsizlik Histerisi mi? Türkiye İçin Sektörel Panel Birim Kök Sınaması Analizi”, *Ege Akademik Bakış*, 11(2), ss.205-215.
- Günaydın, D. ve Çetin, M. (2015). “Genç İşsizliğin Temel Makro Ekonomik Belirleyicileri: Ampirik Bir Analiz”. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 17-34.
- Gündoğan, N. (2001). *Genç İşsizliği*, Eskişehir, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:1320.
- Gündoğan, N. Ve Biçerli M. K. (2003). *alışma Ekonomisi*. 2. Baskı. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1461.
- Gündoğan, N. (1999). “Genç İşsizliği Ve Avrupa Birliği’ne Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları”, *Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*,54(1), 63–79.
- Güneş, F. D. (2019). *İşsizlik Ve Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği*. Bandırma On Yedi Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bandırma.
- Güney, A. (2009). “İşsizlik, Nedenleri, Sonuçları ve Mücadele Yöntemleri”, *Kamu İş*, C:10, S:4 ss. 136-159.
- Güney, K. (2019). *Avrupa Birliği Ve Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu Ve Kaynakları*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Güney, K. ve Cin, F. (2020). “Avrupa Birliği Ve Türkiye’de Genç İşsizliğinin Belirleyicileri: Panel Veri Analizi”, *AKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 232- 252.
- Gürler A Z. (2000) . *Ekonomi*. İstanbul, MEB Yayınları.
- ILO (2006). *Global Employment Trends For Youth*, p.19.

- ILO. (2012). “Global Employment Trends for Youth”, International Labour Office Publication, First Published, Geneva.
- Irmen, A. (2009). “Frictional Unemployment, Labor Market Institutions, and Endogenous Economic Growth,” *Economics Bulletin*, Cilt 29, Sayı 2, s.1127-1138.
- İşığışok, Ö. (2014). *İstihdam ve İşsizlik*, 2.Baskı, Bursa, Dora Yayıncılık.
- İşıkoğlu, P. S. (2013). *Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu: Denizli İli Örneği*. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- İncekara, B. (2010). *Gelişmekte Olan Ülkeler ve Türkiye’de İşsizlik*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Teorisi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- İzgi, B. B. (2012). “Genç İşsizliği Ve Eğitim İle Olan İlişkisi”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), 295-310.
- Jimeno, J. F., Rodriguez-Palenzuela, D. (2002). Youth Unemployment in the OECD: Demographic Shifts, Labour Market Institutions, and Macroeconomic Shocks.(No:155).<https://www.econstor.eu/bitstream/10419/152589/1/ecbwp0155.pdf>
- Kabaklarlı, E. ve Gür, M. (2011). “Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu ve Ekonomik Belirleyicilerinin Uzun Dönem Eş-Bütünleşme Analizi”. *14. Uluslararası İktisat Öğrencileri Kongresi*.
- Kablamacı, B. (2011). “İçeridekiler - Dışarıdakiler Teorisi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 0, Sayı: 2, s. 57-58.
- Kanca, O. C. (2012). “Türkiye’de İşsizlik ve İktisadi Büyüme Arasındaki Nedenselliğin Ampirik Bir Analizi”, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 21, Sayı 2, s. 1-18.
- Karabıyık, İ. (2009). “Avantaj ve Dezavantajlarıyla Genç İşsizliğinin Değerlendirilmesi”. *Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(3-4), 293-320.

- Karabulut, A. (2007). *Türkiye'deki İşsizliği Önlemede Aktif İstihdam Politikalarının Rolü ve Etkinliği*, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Karakayalı, H. (1995). *Makro İktisat*, İzmir, Bilgehan Basımevi.
- Kırcı, B. (2017). "Eğitimli Genç İşsizliği Üzerinden İşsizlik Kaygısına Bir Bakış". *Çalışma Ve Toplum Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 54, s.1386.
- Kocacık, F. (2004). *Türkiye'de Çalışma Hayatından Kesitler: İşsizlik-Sendikal Örgütlenme Kadın Emegi-İşportacılık*, Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Kocaoğlu M. (1997). *Sosyal Politika*, Ankara, TÜHİS Yayınları.
- Koray M. (2000). *Sosyal Politika*, Bursa, Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Korkmaz A. ve Mahiroğulları, A. (2007). *İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları: Türkiye ve AB Ülkeleri* (2.Baskı), Bursa, Ekin Kitabevi.
- Köstekli, Ş. İ. (1999). "Dünyada ve Türkiye'de İşsizlik", No:24, Türk-İş Eğitim Yayınları, Ankara.
- Kumaş, H. (2001). "İşsizliğin Psiko-Sosyal Boyutu ve Çalışma Yaşamına İlişkin Değerler Üzerindeki Etkileri", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 3, Sayı:4, s.200.
- Kurt S. ve Zengin H. "Beklentilerde Rasyonellik ve Yakın Rasyonalitenin Ekonometrik Testi", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, C.8, S.1, 2010, s.172.
- Lavoie, M. (1998). "A Comparative Analysis of the Post-Keynesian Theory of Employment"http://aix1.uottawa.ca/~robinson/english/a/a_10_mexico_english.pdf
- Lordoğlu K. Aslan M. (2012). "Türkiye İşgücü Piyasalarında Etnik Ayrımcılık Var mıdır?", *DİSK Birleşik Metal –İş Sendikası, Çalışma Ve Toplum Dergisi*, Cilt:2, Sayı:33, s 121.
- Lordoğlu K. ve Özkaplan N. (2003). *Çalışma İktisadı*, İstanbul, Der Yayınları.
- Lordoğlu K. ve Özkaplan N. (2007). *Çalışma İktisadı*, İstanbul, Der Yayınları.
- Lordoğlu, K. (1986). *Çalışma Ekonomisine Giriş*, 1.Baskı, İstanbul, Alan Yayıncılık.

- Lordoğlu, K. Özkaplan, N. ve Törüner, M. (1999). *Çalışma İktisadi*, 3. Baskı, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Minsky, H. P. (1986). *Stabilizing an Unstable Economy*. New Haven: Yale University Press.
- Morris, E. (2006). *Globalization and its effects on youth employment trends in Asia*. Bangkok: ILO.
- Mouhammed, A. H. (2011). “Veblen’s Theory of Unemployment and Public Policies”, *International Research Journal of Finance & Economics*, 70, 217-226.
- Msigwa, R. ve Kipsha, E. F. (2013). “Determinants of Youth Unemployment in Developing Countries: Evidences from Tanzania”, *Journal of Economics and Sustainable Development*, 4(14), 67-77.
- Murat, S. (2012). “Gençlerin İşsizliğine Genel Bir Bakış”, *Journal of Social Policy Conferences*, Cilt: 0 Sayı: 40, 175-194 .
- Murat, S. ve Şahin, L. (2011), “Nedenleri ve Sonuçları Bakımından Gençler Arasında Yaygınlaşan İşsizlik”, *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*, C:0, S:44 ss.1-48.
- Murat, S.ve Şahin L., (2011). *AB’ye Uyum Sürecinde Genç İşsizliği*, Ticaret Odası Yayın No: 2011-35. İstanbul.
- Neisser, N. P. (1942). “Permanent Technological Unemployment”, *American Economic Review*, 32(1), 50-71.
- O’ Higgins, N. (1997). “*The Challenge of Youth Unemployment*”, *International Labour Office*, Employment and Training Papers, Geneva.
- Okur, A. (2014). *Türkiye’de Genç İşsizliği ve Nedenleri*. Ankara, Gazi Kitapevi.
- Orhan O. Z. Erdoğan S. (2010). *İktisada Giriş*. Ankara, Pegem Yayınları.
- Özcan, E. D. (2017), *Türkiye’de 2000’li Yıllarda İç Göç - İşsizlik Örüntüleri: Ankara (Tr51) Alt Bölgesinin, Kırıkkale (Tr71) Ve Samsun (Tr83) Alt Bölgelerinden*

Aldığı Göçlerin İşsizlik Açısından Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Özdemir, S. Ersöz, H.Y. Sarıoğlu, İ. (2006). *İşsizlik Sorununun Çözümünde KOBİ'lerin Desteklenmesi*. İTO Yayınları Yayın No: 2006-45, İstanbul.

Öztürk, N. (2005.) “Ücret Kuramında Yeni Yaklaşımlar”, *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, ss.29-49.

Parasız, İ. (2000). *Modern Makro Ekonominin Temelleri*, Bursa, Ezgi Kitabevi.

Parkin, M. (2010). *Macroeconomics, Tenth Edition*, Pearson Education, Inc. Boston.

Perugini, C. ve Signorelli, M. (2010). “Youth Labour Market Performance In European Regions”. *Economic Change And Restructuring*, 43(2), 151- 185.

Pirler, B. (2007). “Genç İşsizliği Sorunu ve Çözmeye Yönelik Politikalar”, *TİSK Akademi*, Özel Sayı-1: 147-156.

Romer, D. (1993). “The New Keynesian Synthesis”, *Journal of Economic Perspectives*. (7), 79–90.

Sam, S. O. (2015). *Modelling Economic Determinants Of Youth Unemployment İn Kenya. Unpublished Postgraduate Thesis*. University Of Nairobi, Kenya.

Savaşır, R. (1999). *Türkiye Ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Küçük Ve Orta Boyutlu İşletmeler Açısından İstihdam Politikaları*. Ankara, Kamu-İş Yayınları.

Sayın, F. (2011). “Türkiye’de 1988-2010 Döneminde Eğitim Ve Büyümenin Genç İşsizliğine Etkisinin Analizi”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(4), 33-53.

Seçer, B. (2006). “Uluslararası Boyutlarıyla Genç İşsizliği ve Gençlere Yönelik İstihdam Politikaları”, *TİSK Akademi*, C:1, S:2 ss.78-97

Sertkaya, Y. ve Okur, A. (2016). “Türkiye’de Genç İşsizliğinin Belirleyicilerine Yönelik Ekonometrik Bir Analiz”. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3, 155-168.

Seyidoğlu, H. (1999). *Ekonomik Terimler*, İstanbul, Güzem Can Yayınları.

- Slavin, L. Stephen, (2009). *Macroeconomics*, Ninth Edition, The Mcgraw-Hill Companies New York.
- Sloman, J. (2004). *İktisat Makro*. (A. Çakmak, Çev.). Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul.
- Sönmez, F. D. ve Özerkek, Y. (2018). “Türkiye’de Bölgesel Genç İşsizliğin Belirleyicileri”. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 40(2), 297- 318.
- Tansel, A. (2012). *2050’ ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim: İşgücü Piyasasına Bakış*, TÜSİAD, UNFPA, Yayın No:Tüsiad-T/2012-11/536, Sis Matbaacılık, İstanbul.
- Taşçı, H. ve Darıcı, B. (2009). “Türkiye’de İşsizliğin Mikro Veri ile Farklı Tanımlar Altında, Cinsiyet Ayrımına Göre Analizi”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 28, ss. 139-159.
- Taşdemir, M. Doğan K, ve Kemal Y. (2001). “*Makro Ekonomi*”, 2. Baskı, Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı, Eskişehir.
- Tatar, F. (2019). *Türkiye’de Genç İşsizlik: Genç İşsizler Üzerine Saha Çalışması*. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak.
- Tatar, M. (2006). *Türkiye’de İstidam-İşsizlik ve Çözüm Önerileri: Adıyaman İli Örneği*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.
- Tekeli, S. Canbey Ö. V. Özdemir, M. Ç. Biçerli, M. K. (2012). *İstihdam ve işsizlik*, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- Temurlenk, S.ve Basar, S. (2012). “Türkiye İçin Enflasyonu Hızlandırmayan İşsizlik Oranı (Nairu) Tahmini” *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:27, Sayı:1, Ss.71-83.
- Tiryaki, G. (2012). *Finansal İstikrar ve Bankacılık Düzenlemeleri (1990-2010 Türkiye Tecrübesi Işığında)*, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 289. İstanbul.

- Tokol, A.ve Alper, Y. (2014). *Sosyal Politika*, Bursa, Dora Yayınları.
- Torun, M. ve Arıca, F. (2011). “2008 Global Ekonomik Kriz’in Genç İşsizlik Açısından Değerlendirilmesi”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 165-177.
- Tunalı, İ.ve İlhan, Y.B. (2009). “Türkiye’ de İşgücü Piyasasına Geçiş Aşamasındaki Gençler” Ekonomik Araştırma Forumu, Koç Üniversitesi TÜSİAD.
- Tunca, Z. (2001). *Makro İktisat*, 3. Baskı İstanbul, Filiz Kitabevi.
- Türkbal, A. (1993). *İktisada Giriş*. Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Diyarbakır.
- Uluatam, Ö. (1998). *Makro İktisat*, 9. Baskı, Ankara, Savaş Yayınları.
- Unay, C. (1993). *Makroekonomi*, 5. Baskı Bursa, Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- Uzunca, N. (2019). “Pasif İşgücü Politikası Kapsamında Uygulanan İşsizlik Ödeneğinin İşsizliğe Etkileri: Türkiye İçin Zaman Serisi Analizi”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.
- Ülgen, G. (2012). *İktisat Bilimine Giriş*, 5. Baskı, İstanbul, Der Yayınları.
- Ünsal, E. M. (2004). *Makro İktisat*, Ankara, Turhan Kitabevi.
- Üstünel, B. (1990). *Makro Ekonomi*, Ankara, Mısırlı Matbaacılık.
- Yavuz, A. (2012). *İşgücü, İstihdam ve Kriz Olgusu*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Sektörel Etütler ve Araştırmalar Yayın No: 2010-122, İstanbul, GM Matbaacılık.
- Yazar Aslan, B. (2014). *Türkiye’de Genç İşsizliğe Yönelik Bir Alan Araştırması: Üniversite Öğrencileri Arasında Kaygı Ve Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi*. T.C. Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Eğitim Ve Araştırma Merkezi, Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2018). *Panel Veri Ekonometrisi*, İstanbul, Beta Yayınları.
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2018). *İleri Panel Veri Analizi*, İstanbul, Beta Yayınları.
- Yetkiner H. (2010). *Sorularla Makro İktisat*, Ankara, Efil Yayınları.

Yıldırım, K., Karaman, D., Taşdemir, M. (2012). *Makro Ekonomi*, 10. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım K., Karaman D., Taşdemir M. (2013). *Makro Ekonomi* 11. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, K. Ve Karaman D. (2005). *Makro Ekonomi*, 2. Baskı, Eskişehir, Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı.

Yıldız, G. (2019). *OECD Ülkeleri Ve Türkiye'de Genç İşsizlik-Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.

Yıldız, K. (2014). “İşsizlik Türleri, Her Bir İşsizlik Türünün Toplam İşsizlikteki Payı ve Çeşitli Demografik Parametrelerle İlişkisi,” *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı 45, s. 1-26.

Zaim, S. (1992). *Çalışma Ekonomisi*, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Zaim, S. (1997). *Çalışma Ekonomisi*, İstanbul, Filiz Kitabevi.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı: ESRA GÖZDE EREN

Uyruğu: TÜRKİYE CUMHURİYETİ

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Lise	Emine Konukoğlu Anadolu Lisesi	2011
Lisans	Fırat Üniversitesi	2017
Yüksek Lisans	Şırnak Üniversitesi	2021

YABANCI DİL

İngilizce

YAYINLAR

Peker, A. E., Eren E. G.,(2019), *Scientific Developments*. M. Dalkılıç (Ed.), In The Framework of Approach of Environmental Kuznets Curve Hypothesis, the Case of OECD Countries: Panel CoIntegration Analysis (s.469). Ankara: Gece Akademi.

Peker, A. E.; Eren, E. G. (2019). “ The Effect of Individual Credits on Economic Growth in Turkey”, *Journal of Academic Value Studies*, Vol:5, Issue:4; pp:476-487 (ISSN:2149-8598).

Peker, A. E. , Tekbaş, Ö., Eren, E. G., (2019), “ Türkiye’de Co2 Emisyonu İle Eğitim Düzeyi Arasındaki Eşbütünleşme İlişkisi”, 2. *Uluslararası Kahramanmaraş Yönetim, Ekonomi Ve Siyaset Kongresi (KAYES)*, 927.

Sugözü, İ. H., Peker, A. E., Eren E.G., (2019), “Testing Unemployment Hysteria For Women And Men In Turkey: Stationarity Approach With Fourier Function”, *International Asian Congress On Contemporary Sciences II*, 280.

Peker, A. E. , Şanlı, İ. & Eren, E. (2020). Türkiye’de Genç İşsizlik İle Mücadelede Yeni Bir Yaklaşım: Yeni Ekonomi Ve E-Ticaret . *Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi* , 3 (9) , 44-60 .